

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Kandidatnivå

Narkotikabrott i Ljusdal

Män, kvinnor och droger 1971–2000

Författare: Kevin Carlberg
Handledare: Peter Reinholdsson
Termin: HT19
Examinator: Ale Pålsson
Ämne/huvudområde: Historia III
Kurskod: HI2017
Poäng: 15hp
Examinationsdatum: 2020-01-15

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract

Denna uppsats studerar narkotikabrott i Ljusdal, där en kvalitativ och kvantitativ metod tillämpats. Kön, medelålder, olika narkotikapreparat samt brottets allvarlighetsgrad är aspekter som belyses och redogörs för. Källmaterialet som används är domar som Ljusdals tingsrätt tömt i under perioden 1971–2000. Resultatet skildrar att andelen lagförda för narkotikabrott ökat successivt under åren, det inkluderar både kvinnor och män. Drygt 80 procent av de lagförda för narkotikabrott var män. Medelåldern har stadigt legat på strax över 30 år. Därutöver har alla grader av narkotikabrott blivit vanligare, drogen som varit klart dominerande under tidsperioden är amfetamin följts av cannabis.

Nyckelord

Narkotika, Ljusdals kommun, Ljusdals tingsrätt, lagbrott, domstol

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte och frågeställning	2
Källmaterial, metod och avgränsning	2
Tidigare forskning	5
Bakgrund	10
Brott och brottsutveckling med fokus på narkotika samt narkotikapolitikens utveckling....	11
Politiska händelser och beslut gällande narkotika i Sverige år 1971–2000.....	15
Ungdomskultur	17
Individer som brukar narkotika i Sverige	19
Ljusdals historia.....	20
Ljusdals tingsrätt.....	21
Undersökning	22
Antal narkotikarelaterade domar från Ljusdals tingsrätt.....	22
Gärningsmännens olika narkotikarelaterade brott	24
Män respektive kvinnors narkotikabruk på landsbygden samt deras åldersfördelning	25
Narkotikabrottets allvarlighetsgrad.....	28
Diskussion	29
Mängden narkotikarelaterad brottslighet	29
Olika typer av narkotikabrottslighet	33
Brukande av narkotika för kvinnor och män samt deras ålder	34
Tingsrättens syn på brottets allvarlighetsgrad.....	37
Sammanfattning	40
Källor och litteratur	41
Källmaterial.....	41
Litteratur	41
Elektroniskt material.....	42
Bilagor.....	44

Inledning

Efterkrigstiden har inneburit stora förändringar, bland annat har narkotikaproblemet ständigt vuxit på flera håll. Med tiden kom narkotikabruket att ingå i en ungdomskultur med en romaniserad bild av drogen. I olika samhällen och under skilda perioder har det funnits trender för diverse narkotikatyper och missbrukarmönster. Mycket av problematiken har framstått som ett storstadsproblem, men naturligtvis har det med tiden även spridit sig utåt mot landsbygden. Narkotikabruket ser olika ut på olika håll i Sverige. Generellt är missbruket som störst i storstadsområden och minst i mindre samhällen och glesbygdsregioner i norra Sverige. Detta har lett till att olika studium av narkotika oftast koncentreras till storstadsregioner.¹

Denna undersökande text handlar om Ljusdals tingsrätt med tillhörande narkotikabrottsmål. Undersökningsområdet har valts ut då brott och straff är något som grundar sig i ett stort intresse hos författaren med särskilt fokus på narkotikabruk. Därutöver är ett studium gällande narkotikabrott på landsbygden historiskt intressant, detta för att ställa resultatet i relation till nationell narkotikabrottslighet och statistik. Generellt belyser forskning och texter om narkotika Sverige som helhet, alternativt större städer vilket skiljer sig mot denna text då undersökningen kartlägger landsbygden. Undersökningar likt denna ger möjlighet att se mönster och hur etablerad denna typ av brottslighet var på aktuell ort. Därutöver kan eventuella strukturer synliggöras som kan ge olika förklaringar till brottslighetens frekvens, vilka som begått narkotikarelaterad brottslighet, hur brottsfrekvensen förändrats över tid eller hur långa straff som dömts ut till lagbrytarna. Uppsatsen undersöker den uppmärksammade och utdömda narkotikabrottsligheten och inte den övergripande narkotikakonsumtionen på orten.

Det var omkring 1950 som narkotika kom att spridas till asociala och kriminella kretsar i Sverige. Den statistik som skildrar narkotikabruk är svår att avgöra huruvida den är korrekt eller inte. Missbruk av narkotika kan pågå under lång tid utan att samhället uppmärksammar dessa. Med tiden kom narkotika att spridas till andra grupper i samhället, den fick ett starkt fäste hos ungdomar. Ett internationellt krig mot narkotikahandel pågår som ännu inte vunnits. Myndigheter samarbetar internationellt för att motarbeta narkotikans fäste i samhället. Förhoppningsvis kommer narkotikainflationen så småningom lyckas kontrolleras, världens kanske allvarligaste sociala problem skulle då kontrolleras och styras.²

---

¹ Nyström, Siri & Guttormsson, Ulf (red.). *Drogutvecklingen i Sverige 2010*. Rapport/Centrala förbundet för alkohol- och narkotikaupplysningar 2010: 304. Stockholm: Centrala förbundet för alkohol- och narkotikaupplysningar, 2010, s. 2

² Lindgren, 1993, s. 143, 156

Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att undersöka narkotikabrottsligheten på landsbygden i Ljusdals kommun under år 1971–2000. Uppsatsen redogör för ett antal olika aspekter kopplade till narkotikabruket på orten, detta för att kartlägga missbruket i Ljusdal. Frågeställningen som ska besvaras är:

- ❖ Hur många domar gällande narkotikabrott föll i Ljusdals tingsrätt?
- ❖ Vilka typer av narkotikabrott dömdes gärningspersonerna för?
- ❖ Hur många män respektive kvinnor dömdes för narkotikabrott och vilken medelålder hade de?
- ❖ Vilken allvarlighetsgrad var narkotikabrottet av utifrån tingsrättens bedömning?

Källmaterial, metod och avgränsning

Primärmaterial som ligger till grund för undersökningen är de domar som Ljusdals tingsrätt utdömt gällande narkotikabrottslighet i Ljusdals kommun under åren 1971–2000. Då Ljusdals tingsrätt år 2000 kom att ingå i Hudiksvalls tingsrätt så finns domarna från Ljusdals tingsrätt arkiverade vid Hudiksvalls tingsrätt.³ Domarna från Ljusdals tingsrätt lämpar sig väl för denna undersökning, detta då domarna innehåller detaljerad och lämplig information för att besvara den frågeställning som ställs och presenteras. Uppgifter gällande dömda förbrytare, vilka narkotikabrott som tingsrätten dömt i samt brottets allvarlighetsgrad är några av de uppgifter som går att återfinna i källmaterialen. Narkotikabrottets allvarlighetsgrad definieras i uppsatsen så som de framställs i domarna, det innebär att definitionerna narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, narkotikabrott och grovt narkotikabrott är de som definierar brottets allvarlighetsgrad. Frågeställningen kommer att kartläggas med hjälp av dömda domar vid Ljusdals tingsrätt under tidsperioden 1971–2000.

I vetenskapliga undersökningar gällande brottslighet och straff är domböcker ett källmaterial som kan användas. Detta då de skildrar vilka brott som begåtts, hur människors sociala samspel såg ut i samhället samt hur samhället förändras i en historisk kontext över tid.⁴ Historisk statistik över brottslighet är ett annat användbart material med tanke på undersökningens syfte. Kriminalstatistik kom att inrättas i Sverige år 1830 och var då Justitiestatsministerns ämbetsberättelse,

---

³ SFS 2000:697. *Förordning om ändring i förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor*. 2000. <http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/00/000697.PDF> (Hämtad 2019-10-06)

⁴ Drugge, Ulf & Johansson, Mats (red.). *Historisk sociologi*. Lund: Studentlitteratur, 1997, s. 92–93

i samband med detta kom kriminalstatistik att betraktas som värdefullt och därigenom som mer tillförlitligt och användbart.⁵

Mellan år 1971–2000 hade tingsrätten med säte i Ljusdal dömt i 3518 ärenden enligt de domböcker som används till uppsatsen, av dessa var en del narkotikarelaterade. I denna undersökning har domar som benämnts narkotikabrottslighet i domböcker valts ut och studerats, definitionen av narkotikarelaterad härrör därför ur tingsrättens brottsbenämning. Samtliga domar där huvudbrottsligheten handlade om narkotika är inkluderade i denna undersökning och utgör sedermera den statistik som presenteras. Strategin är upplagd efter detta slag för att få en övergripande bild av narkotikarelaterad brottslighet i landsbygdskommunen Ljusdal. Dessutom har strategin valts ut på detta sätt för att studien och det resultat som presenteras ska bli så tillförlitligt och källkritiskt korrekt som möjligt. De metoder, eller tillvägagångssätt, som i huvudsak tillämpats för att utarbeta resultatet handlar om ordning, klassificering och analys av de undersökta domarna från Ljusdals tingsrätt. Därför har både en kvalitativ och kvantitativ metod tillämpats i uppsatsen, detta då den första metoden är inriktad på text och förståelse medan den sistnämnde istället fokuserar på siffror och statistik.⁶

Då tingsrättsdomar är textbaserade med detaljerad information så lämpar sig en kvalitativ metod väl för undersökningen. Detta i syfte för att förstå, tolka och klassificera den information som inhämtas från domarna för att sedermera komplettera med information från olika håll. Det som kännetecknar en kvalitativ metod tydligast är dess närhet till källorna som inhämtas och används vid forskningen. I detta fall handlar det om de domar som analyserats och ligger till grund för de resultat som presenteras och framställs.⁷ En kvalitativ metodtillämpning lämpar sig väl för undersökningar om huruvida en typ av brottslighet är förekommande eller inte, i detta fall narkotikarelaterad brottslighet.⁸ I samhällsvetenskaplig forskning är kvalitativ metod ett samlingsbegrepp för olika arbetssätt som tillämpas när den sociala kontexten undersöks, i detta fall narkotikabrottsligheten i Ljusdals kommun. Syftet med en kvalitativ metod är att åstadkomma en helhetsbeskrivning av undersökningsområdet för att skapa en förståelse.⁹ En kvalitativ metodtillämpning är inriktad på ord och text och appliceras då källmaterial består av

---

⁵ Svedin, Glenn. *En ohyra på samhällskroppen: kriminalitet, kontroll och modernisering i Sverige och Sundsvallsdistriktet under 1800- och det tidiga 1900-talet*. Höör: Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2015, s. 78–80

⁶ Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber, 2002, s. 249

⁷ Magne Holme, Idar & Krohn Solvang, Bernt. *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur, 1997, s. 13–14

⁸ Alvehus, Johan. *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber, 2013, s. 20–21

⁹ *Kvalitativ metod*. Nationalencyklopedin. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kvalitativ-metod> (Hämtad 2020-01-16)

skrift.¹⁰ Den kvalitativa metoden används som redskap för att lösa problem och komma fram med ny information, där den primära funktionen är att förstå kontexten. Metoden skapar möjligheter till en beskrivande helhet av sammanhanget. Särprägel för metoden är närheten till källorna som inhämtas och används vid forskningen. I det här fallet domböckerna från Ljusdals tingsrätt från åren 1971–2000 som är det material som undersöks.¹¹ Syftet är att lyfta fram det som inte är uppenbart synligt och därigenom skapa en mer nyanserad bild av fenomenet.¹²

En kvantitativ metod tillämpas också, detta på grund av den information som inhämtats från källmaterialet. Materialet skildrar bland annat information om hur många som dömts för narkotikabrott, vilken grad av narkotikabrottslighet det härrörde, hur många män respektive kvinnor som dömdes för narkotikabrott samt vilka typer av narkotikabrott som begåtts under perioden 1971–2000 i Ljusdals kommun. Materialet som används ger därmed möjlighet att räkna och sammanställa olika datamängder för att överskådligt redogöra för undersökningen. Kvantitativ metodtillämpning lämpar sig därför väl för denna undersökning då en stor informationsmängd ska bearbetas och sammanfattas.¹³ Metodens huvudsakliga syfte är att framställa tydlig och exakt statistik. I detta sammanhang används den kvantitativa metoden för att klargöra hur många som dömts för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt, vilken typ av narkotikabrott det handlade om, hur många män och kvinnor som dömdes samt narkotikabrottens allvarlighetsgrad.¹⁴ Statistisk beräkning kan däremot råka ut för mörkertal, alltså att brottsligheten i själva verket kan ha varit mer omfattande än vad som presenteras i statistiken.¹⁵ Forskarsamhället har däremot enats om att statistik är användbart i undersökningar som handlar om brottslighet, detta då metoden är den viktigaste källan och tillvägagångssättet för att undersöka hur förekommande olika fenomen varit under olika tidsperioder.¹⁶ Domarna som utgör källmaterialet skildrar däremot bara den uppmärksammade och dömda narkotikabrottsligheten i Ljusdal. Resultatet för den egentliga narkotikakonsumtionen ser därmed troligtvis högre ut än det som presenteras i denna undersökning.

Avgränsningen för studien är narkotikarelaterad brottslighet mellan år 1971–2000 i landsbygdskommunen Ljusdal. Nackdelen med avgränsningen om cirka 30 år och enbart en landsbygdskommun som undersökts är att inga större, eller fullständiga, sammanhang gällande nar-

---

¹⁰ Bryman, 2002, s. 249

¹¹ Holme & Solvang, 1997, s. 13–14

¹² Alvehus, 2013, s. 23

¹³ Kjelstadli, Knut. *Det förflutna är inte vad det en gång var*. Lund: Studentlitteratur, 1998, s. 218–219

¹⁴ Sundin, Jan. *För Gud, staten och folket*. Stockholm: Institutet för rättshistorisk forskning, 1992, s. 23–24

¹⁵ Svedin, 2015, s. 24–25

¹⁶ Svedin, 2015, s. 78

kotikarelaterad brottslighet på landsbygden i Sverige kan preciseras och redogöras för. Då tidsramen för undersökningen är begränsad och den stora mängd data som existerar för undersökningen så är begränsningen däremot nödvändig. En historisk översikt och redogörelse över politiska händelser med fokus på narkotika återfinns i bilaga 1. I efterföljande bilagor finns detaljerade tabeller för respektive årtionden med specifik information med fokus på den frågeställning som uppsatsen söker svar på.

Tidigare forskning

Narkotikabrott har olika syften och innebörder i olika samhällen under olika tidsperioder. Likaså tidigare forskning, där forskarnas fokus skiftar och därigenom inte har samma syfte. Den här studien är inriktad på narkotika som ett brott mot samhällets regler och normer med fokus på landsbygdsorten Ljusdal. Kapitlet har olika teman, först knarket i Sverige, narkotikabruk inom olika kulturer följt av knarkets betydelse på mindre ort. Synliga mönster framträder då tidigare forskning läses, bland annat hur narkotikan kom att bli stort i Sverige under 1960- och 70-talet. Därutöver hur Sverige som enad nation redan från start motarbetat narkotikans etablering i samhället. Det som kan fastslås är att narkotikabrott blir allt vanligare, åtminstone utifrån den kriminalstatistik som finns. Huruvida det handlar om ökat bruk av narkotika, ökade insatser från samhällets sida eller en kombination mellan båda delarna är däremot omdiskuterat. Faktorer som påverkar narkotikans etablering i samhället är sådana som lägre pris, lättare framställning, ökad social acceptans, ungdomskulturer med romantiserad narkotikabild och dylikt, åtminstone utifrån de tidigare forskningarna som lyftes upp och diskuteras i uppsatsen.

CAN, *Centrala förbundet för alkohol- och narkotikaupplysning*, publicerade rapporten *Drogutvecklingen i Sverige 2010* år 2010, vars syfte är att tillhandahålla uppgifter om bland annat narkotika och andra droger.¹⁷ I rapporten skriver redaktörerna Siri Nyström och Ulf Guttormsson att begreppet narkotikaanvändning är kontroversiellt, det kan handla om allt från konsumtion vid enstaka tillfällen till regelbunden användning med långvarigt missbruk. De menar att det är av stor vikt att olika missbruk av narkotika hålls isär och inte sammanställs under en och samma term, *narkotikamissbruk*. Utvecklingen av narkotikabruket kan förklaras med hjälp av flera omständigheter, exempelvis är lagstiftning gällande narkotikakonsumtion en orsak, narkomanvård och narkotikabekämpning från myndigheternas sida är andra omständigheter som påverkar narkotikautvecklingen. Lagstiftarna i Sverige menar att narkotika avser de preparat som Läkemedelsverket betecknar som narkotika. Det innebär att all icke medicinsk

---

¹⁷ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 2

användning av narkotika klassas som missbruk i Sverige, trots att det innefattar mycket skiftande former av användandet.¹⁸ Bruk av narkotika är större hos män än hos kvinnor. Män i åldern 20–25 år är gruppen som brukar mest narkotika i Sverige vilket kan ses som en form av ungdomskultur. Regionala skillnader gällande narkotikaanvändning finns däremot, i storstadsområden är narkotikabruket som störst och som minst i glesbygdsregioner och mindre samhällen oftast i de norra delarna av Sverige.¹⁹

I avhandlingen, *Brott och straff i Sverige – Historisk kriminalstatistik 1750–2010* från 2011, skriver Hanns von Hofer att målsättning med publikationen är att skildra en samlad och tillförlitlig statistik över brott och straff i svensk kriminalhistoria från 1700-talet till och med 2000-talet. Von Hofer beskriver utvecklingstendenser i lagförd brottslighet i Sverige och straffrättsliga reaktioner, alltså förklaringsmodeller till varför kriminalitet existerar och hur straffväsendets utvecklats över tid.²⁰ Missbrukets betydelse för den historiska utvecklingen gällande brottslighet har varit stor, främst alkoholmissbruket. Narkotikamissbrukets uppkomst i det svenska samhället under 1960-talet har troligtvis inte lett till något väsentligt *nytilskott* av missbruk. Von Hofer menar att både narkotikamissbruk och alkoholmissbruk bestäms och regleras i allt väsentligt av samma förhållanden. Mot slutet av perioden 1916–1955 hade ringa narkotikabrott en särskild ställning i samhället. Narkotikabrott av ringa karaktär sågs inte som direkt kriminalitet utan som ett samhälleligt fenomen som i vissa kretsar ansågs vara brukligt.²¹ Synen på narkotikans roll i samhället har dock skiftat stort över tid. År 2009 lagfördes totalt 28 250 personer för brott mot narkotikastrafflagen, det innebär att var femte lagföring i Sverige handlade om narkotikarelaterad brottslighet.²²

En etablerad föreställning i Sverige är att den främsta orsaken till ökad brottslighet bottnar i narkotikamissbrukets utbredning under 1960-talet, menar von Hofer. En ökning av narkotikamissbruk inträffade efter motbokens²³ avskaffande år 1955. Ökningen stod sig fram till 1970-talet då nästa förändring gällande narkotikapolitik inträffade. Narkotikans utbredning i samhället sammanfaller å ena sidan med heroinmissbrukets etablering i storstäderna efter 1970 och å andra sidan narkotikapolitiken. Statistik tyder på att narkotikaproblematiken är en form av pålagring på ett redan existerande problem hos brottslingar inom tidigare kriminella kategorier.

---

¹⁸ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 81

¹⁹ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 22–23

²⁰ Von Hofer, 2011, s. 1

²¹ Von Hofer, 2011, s. ix

²² Von Hofer, 2011, s. 153

²³ Motboken var en metod att begränsa och kontrollera svenskarnas alkoholinköp.

<http://www.systembolagethistoria.se/teman/ursprunget/aren-med-den-omstridda-motboken/> (Hämtad 2019-11-03)

Det bottnar troligtvis i att utsatta grupper med kriminalitet och alkoholmissbruk övergick till både alkohol- och narkotikamissbruk. I samband med att de kriminella grupperna började nyttja narkotika kom statistiken att skjuta i höjden från och med slutet av 1970-talet. Andra orsaker som förklarar den förhöjda statistiken handlar om skärpt lagstiftning och ökat polisingripande för att kontrollera missbruket.²⁴

Sven-Åke Lindgren skriver i sin avhandling, *Den hotfulla njutningen – Att etablera drogbruk som samhällsproblem 1890–1970* från 1993, att kriget mot narkotikahandeln på internationell nivå ännu inte vunnits. Däremot samarbetar den internationella polisen, vilket gör det effektivare att motarbeta narkotikans inflytande i samhället. Avhandlingen koncentrerar sig på narkotikamissbruket och det svenska samhällets reaktioner på fenomenet med fokus på åren 1954–1968. Vidare skriver Lindgren att världen har ett gott hopp om att få narkotikainflationen under kontroll, det skulle innebära att ett av världens allvarligaste sociala problem skulle kontrolleras.²⁵

Missbruk samt beroende av olika ämnen och preparat med stimulerande effekt uppmärksammades under tioårsperiod 1954–1968. Det inkluderade sådana preparat som utifrån sin farmakologiska verkan tillskrevs narkotiska egenskaper samt det som i juridisk mening beskrevs som narkotika. Ämnena definierades som farliga och som ett hot mot både individ och samhälle. I och med detta kom riksdag och regering att fatta beslut om reglering av utbud samt upplysningsverksamhet kring preparaten. Syftet med detta var att minska efterfrågan på narkotika och andra skadliga ämnen. Sverige kom att ansluta sig till de första internationella konventionerna på narkotikaområdet.²⁶

Lindgren skriver vidare att Sverige bestämt hävdade att legal konsumtion av morfinpreparat och heroin, exempelvis hostmedicin, inte gett upphov till någon form av narkotikamissbruk i framtiden. Han menar alltså att legal konsumtion av narkotikaklassade preparat inte ger en ökad illegal konsumtion av narkotika i ett samhälle. År 1952 kom däremot framställningen av heroin inom landet att kriminaliseras. Medicinalstyrelsen och polisen bedömde dock narkotikans situation i Sverige år 1954 som ett icke allvarligt problem i landet. Medicinalstyrelsen sände år 1955 en förfrågan till sinnessjukhus och lasarett runtom i Sverige om antalet fall av narkomani som vårdades under år 1943. Antalet fall uppgick till 147, varav 91 var män och 56 kvinnor. Endast två av dessa var under 21 år gamla. Merparten av missbruket bottnade i användande av

---

²⁴ Von Hofer, 2011, s. 129–131

²⁵ Lindgren, Sven-Åke. *Den hotfulla njutningen – Att etablera drogbruk som samhällsproblem 1890–1970*. Stehag: Symposion Graduale, 1993, s. 143

²⁶ Lindgren, 1993, s. 144

morfin, opium och amfetamin.²⁷ Det var runt 1950 som missbruk av narkotika spreds till sociala och kriminella kretsar. Huruvida statistik över narkotika är korrekt eller inte är svårt att avgöra, narkotikamissbruk kan pågå under lång tid utan att det ger sådana medicinska eller sociala symtom att det uppmärksammas och kommer myndigheter tillkänna. Missbrukarmönster som framstod som ett tydligt narkotikaproblem mot slutet av 1950-talet handlade i huvudsak om ungdomars missbruk av alkohol och droger. Detta etablerade missbruk har lett till det som ses som en del av ungdomskulturen.²⁸

Enligt Lindgren så framträdde ett distinkt missbrukarmönster som mer hotfullt än andra, vissa preparat gavs en tyngre farlighetsprägel i lagstiftningen, missbrukets sociala lokalisering och människors förmenta karaktärsegenskaper tillmättes ökad betydelse i narkotikamissbruk. Runt år 1958 hade olika brott kopplad till narkotika nått en sådan nivå att polisväsendet intensifierade sina insatser mot den illegala hanteringen av narkotika samt att en särskild narkotikaåklagare utsågs i Stockholm.²⁹ Under senare delen av 1960-talet kom narkotikamissbrukets etablering att ses som ett komplext samhällsproblem. Vilket betyder att narkotikafrågan fick en annan ställning i politiken samt i samhällets helhet enligt Lindgren.³⁰ Tendensen att lokalisera hot, i det specifika fallet narkotika, till specifika grupper som ungdomar och socialt marginaliserade personer, vilka redan tidigare var föremål för samhällelig problematisering, är ett fenomen sedan länge menar Lindgren.³¹ Lindgren anser att en social lokalisering till ungdomar med förbindelser till den undre världen med tillhörande kriminella kretsar och narkotikabrott innebar att narkomanproblematiken åskådliggjordes och strukturerades som ett ungdomsproblem. Det ledde till att diskussionen om narkotika i stor utsträckning flyttade fokus till vuxenvärldens oro och bekymmer över ungdomens levnadssätt med tillhörande narkotika.³²

Boken *När knarket kom till stan* utgavs år 1987 av journalisten Anders Sundelin. Han beskriver hur introduktionen och etableringen av drogen cannabis gick till i staden Borlänge. Boken utgår från bruksorten Borlänge som sedermera blivit en industristad och som är på väg att bli en tjänstemannastad. Vilken stad som helst kunde ha skildrats eftersom händelseförloppet är ungefär densamma. Borlänge ligger på tillräckligt avstånd från storstaden för att spridning av narkotiska ska kräva en lokal organisering och kontaktnät i storstäder som förser staden med narkotika. Staden hade varken större eller mindre narkotikaproblem än andra orter i samma

---

²⁷ Lindgren, 1993, s. 149–151

²⁸ Lindgren, 1993, s. 156

²⁹ Lindgren, 1993, s. 156–157

³⁰ Lindgren, 1993, s. 190

³¹ Lindgren, 1993, s. 187

³² Lindgren, 1993, s. 188

storlek, narkotikan fick inte fäste i Borlänge tidigare än på andra håll. Undersökningen koncentrerar sig till tiden 1965–1975 då narkotikan på allvar spreds i olika samhällskretsar.³³ Rapporten och den framställning Sundelin presenterar i sin bok bygger på intervjuer med poliser, socialarbetare och andra kommunala tjänstemän, fritidsledare, läkare, anhöriga och framför allt narkotikamissbrukare själva. Skildringen skiljer sig därmed mot många andra framställningar och forskningar. Verket fokuserar på gärningsmännen bakom brottet i mångt och mycket, därutöver utgår den från en mindre stad för att påvisa narkotikans unika och starka fäste i samhället.³⁴

Under 1960- och tidigt 1970-tal hägrade en romantiserad bild av knark och droger i Sverige överlag, framför allt i mindre städer och på landsbygden. Diskussionen om narkotika var enbart positiv vilket gjorde att människor tog avstånd från alkohol och uppsökte gemenskapen i pundargång istället. Under mitten av 1970-talet kom det att förändras menar Sundelin. Frågan om narkotika splittrades, därutöver blev den hårdare och ovänligare.³⁵ Fram till och med mitten på 1960-talet kunde narkotikamissbruk enbart ses som ett storstadsfenomen. Problematiken var begränsad till vissa grupper, vilka i mycket låg omfattning spred narkotikan utför den egna gruppen. En radikal förändring har dock skett. Numer finns narkotika i varje kommun, varje stad och varje litet samhälle menar skribenten. Med andra ord flödar narkotikan över hela landet. Narkotika florerar bland tonåringar och äldre, pojkar och flickor samt kvinnor och män. De som brukar narkotika finns i flera olika samhällseliga grupper, narkotika är inte längre enbart isolerad till några få grupper i samhället utan finns överallt. I och med detta har narkotika blivit en av de största och kontroversiella politiska frågeställningarna. Politiker ger löften som påstås leda till ett narkotikafritt Sverige. Samhällseliga institutioner och rättsväsenden arbetar aktivt för att bromsa narkotikans etablering i samhället. Sanningen är den, enligt Sundelin, att narkotika är en stor del av den svenska vardagen och lär så förbli inom lång framtid.³⁶

Sundelin kan, efter studiet av några narkotikamissbrukare i den medelstora svenska staden Borlänge, konstatera att majoriteten av dem som upphör med sitt missbruk gör det av egen kraft. Vård, behandlingshem eller fängelsestraff är alltså inte de samhällseliga resurser som har störst inverkan på etablerade narkomaner. Privata angelägenheter har, utifrån det Sundelin framställer, större inverkan än olika former av behandling. Han konstaterar ändå att olika former av behandling och vård ändå fyller en funktion, även om den är liten. De som störs och påverkas i

---

³³ Sundelin, Anders. *När knarket kom till stan*. Stockholm: Ordfronts förlag, 1987, s. 5–6

³⁴ Sundelin, 1987, s. 258

³⁵ Sundelin, 1987, s. 241–242

³⁶ Sundelin, 1987, s. 5–6

positiv riktning mot ett narkotikafritt liv har tämligen goda förutsättningar. Majoriteten av dem med mildare former av missbruk slutar bruka efter kontakt med myndigheter menar Sundelin.³⁷

Situationen om narkotika är sedan 1980-talet stenhård och kontroversiell menar Sundelin. Narkotikabruket har gått från ett socialt accepterat fenomen till ett isolerat missbruk i den undre världen. Samhörigheten mellan köpare och säljare finns inte. Narkotikaaffärer går nu blyxtsnabbt och missbrukarna håller sig undan till nästa affär sker. I takt med samhällets arbete mot ett narkotikafritt samhälle har de kriminella grupperna också förändrats. Sundelin betonar att mellanhänder används numer vid narkotikaförsäljning, langarna ska helst inte synas. Narkotika i Sverige och i olika samhällen styrs av olika hierarkier, allt är ett välfungerat och kontrollerat nätverk. Förgreningen har alltså blivit mycket större och det fäste narkotika erhåller är starkt och bestående, åtminstone i snar framtid. Sundelin skriver att det flera faktorer behövs för att en drog ska etableras och spridas i ett samhälle. Dels krävs det att narkotikan är tillgänglig, dels att personer med intresse att introducera drogen bland vänner och bekanta. En avgörande betydelse för narkotikans utbredning i Borlänge hade en grupp unga män med kriminell bakgrund som etablerade sig. Genom deras nätverk spreds kunskaper om drogens användning och männen blev därmed lokala försäljare. Fortsättningsvis skriver Sundelin att det finns stora mängder knark och tillgänglighet i olika samhällen. Åldersspannet har vidgats rejält, allt från ungdomar till pensionärer brukar narkotika. Generellt vet invånare i en stad var de kan få tag i narkotika, det enda som styr dessa personer är huruvida de vill eller inte vill köpa och bruka narkotika. Mängden knark ökar hela tiden, idag finns det mycket mer narkotika än förr. Kvantiteten ökar ständigt, problematiken med narkotikahandel har därför ändrat fokus betonar Sundelin. Dagens problematik är att pengarna inte räcker, förr var problemet att narkotika inte fanns i tillräckligt stora kvantiteter för att ständigt täcka efterfrågan. Narkotikafrågan är därför inte bara ett internationellt problem, utan ett problem på flera fronter. Det är ett problem för det svenska samhället då narkotika finns i alla städer, alltså ett nationellt problem likaså.³⁸

Bakgrund

Syftet med detta avsnitt är att diskutera brott och brottsutveckling i Sverige med fokus på narkotikabrottslighet. Aspekter som narkotikapolitikens viktigaste händelser, olika kulturer som brukar narkotika, Ljusdal som ort samt Ljusdals tingsrätt kommer att behandlas och redogöras för. Inledningsvis börjar avsnittet med en redogörelse över brottsutveckling med fokus på nar-

---

³⁷ Sundelin, 1987, s. 239

³⁸ Sundelin, 1987, s. 240–244

kotika. Därefter leder bakgrunden vidare till några viktiga politiska förändringar gällande narkotika. Fortsättningsvis skildras den narkotikabruk hos olika grupper i samhället, alltså olika individer och samhällsgrupper som konsumerar narkotika. Avslutningsvis ges en kort redogörelse för Ljusdal som ort samt Ljusdals tingsrätt.

Brott och brottsutveckling med fokus på narkotika samt narkotikapolitikens utveckling

Brottsligheten i Sverige har sett olika ut i olika tider. Under 1800-talet skedde exempelvis många brottsliga handlingar som numer benämns som *nödbrottslighet*, det var en form av brottslighet som skildrade kampen om överlevnad. I början av 1900-talet kom brottsligheten kraftigt att minska i Sverige, detta till följd av ekonomisk blomstring och sociala reformer. Brottsligheten kom däremot att kraftigt öka vid 1950, brottsligheten benämns då som *välståndskriminalitet* och *överflöds-kriminalitet*.³⁹ Drog är ett samlingsnamn för en rad preparat, det som menas med droger är alkohol, narkotika, beroendeframkallande läkemedel och snifningsmedel. Droger är ett kemiskt medel som används för att påverka sinnesstämningen åt olika håll. Dessa inverkar på nervsystem och därigenom påverkas vår upplevelse och uppfattning om omvärlden och hur vi tolkar sinnesintryck. Brukande av diverse droger leder till allvarliga samhällsliga, sociala och medicinska problem.⁴⁰ Brottslighet varierar geografiskt, både nationellt och internationellt. Brottslighet är starkt koncentrerad till vissa delar av ett land, i Sverige är storstadsregioner som Malmö, Stockholm och Göteborg utsatt för den högsta brottsligheten. Lägst brottslighet med fokus på droger återfinns i Norrland och på landsbygden, det gäller överlag all typ av brottslighet.⁴¹

Brottslighet är inte något som är självklart givet utan resultat av politiska beslut. Beslut i riksdagen kan plötsligt höja eller sänka brottsligheten, och bestraffning för brottslighet, i samhället.⁴² Lagstiftning och straff fungerar som ett verktyg för att staten ska kunna hantera handlingar som inte är i enlighet med samhället och rättspraxis. Narkotikabrottslighet är ett sådant exempel där lagstiftningen fungerar som verktyg för statsmakten att kunna hantera problematiken.⁴³ Synen på brottslighet och definitionen av brottslighet skiftar över tid. Vilket kan ses i narkotikafrågan då lagstiftningen reviderats flera gånger med höjda straffskalor för narkotika-konsumtion.⁴⁴ Landets rättsväsende anpassas och utvecklas i takt med hur brottslighet förändras

---

³⁹ Ekbohm, Engström & Göransson, 1999, s. 17

⁴⁰ Karlsson, Kenth. *EG Sverige Norge och Drogeria*. Torslanda: Förbundet Mot Droger, 1993, s. 8

⁴¹ Ekbohm, Engström & Göransson, 1999, s. 21

⁴² Von Hofer, 2011, s. 149

⁴³ Inger, Lars. *Svensk rättshistoria*. Stockholm: Liber, 2010, s. 206

⁴⁴ Von Hofer, 2011, s. 8

i samhället.⁴⁵ Definitionen av brott och brottslighet avgörs av värderingar och samhällets system. En förenklad, men hållbar, definition av brottslighet är handlingar som är straffbara. Med andra ord är både brottslighet och brottsutveckling föränderliga, det som definieras som brottslighet bestäms av politik och lagstiftning.⁴⁶ Brottslighet är ett komplicerat fenomen för både stats- och rättsväsende att handskas med. Detta då det är människors gärningar som tolkas utifrån flera samverkande faktorer som kan förklara brottsligheten. Faktorer som samhälleliga, kulturella, biologiska och psykiska är alla element som gemensamt påverkar kriminalitet och brottsutveckling i ett samhälle.⁴⁷

Synen på alkoholbruk och narkotika har, liksom mycket annat, skiftat. Från att ha setts som något hälsosamt till att ses som ett olagligt medicinskt arbets- och ordningsproblem.⁴⁸ Brukande av narkotika och narkotikabrott är en form av spaningsbrott, det är av den karaktär att myndigheterna måste spana efter brottsligheten för att komma brotten tillkänna. Den verkliga narkotikabrottsligheten är däremot avsevärt större än den som statistik skildrar. Kriminalstatistiken skildrar snarare rättssystemets insatser än det faktiska missbruket då mörkertal, eller okänd brottslighet, aldrig kan redogöras för. Kriminalstatistiken gällande narkotikabrottslighet är därför i mycket hög grad beroende av myndigheternas insatser och prioriteringar.⁴⁹ Då straffrätt används i praktik skiftas fokus från brottsligheten till individen, detta eftersom straff är en konsekvens av handlande. Den straffrättsliga skulden är alltid individuell, alltså att individen bakom gärningen bär skulden.⁵⁰

Under de senaste fem decennierna, alltså från 1970-talet, har illegal hantering av narkotiska preparat varit en av de stora samhällsfrågorna. I början sågs narkotikaproblematiken i första hand som en socialpolitisk angelägenhet, det innebar att det var en uppgift för kriminalpolitiken i stort. Med tiden har narkotikafrågan istället lett till ett eget politiskt debattforum som får allt större utrymme i sociala och samhälleliga frågor. Narkotikapolitiken i Sverige kännetecknas av en restriktiv hållning mot allt bruk av narkotika med undantag för medicinsk hantering och ordination från läkare. Den svenska narkotikapolitikens övergripande syfte är att minska nyrekrytering av narkotikamissbrukare, förmå fler missbrukare att upphöra med sitt missbruk samt

---

⁴⁵ Wallin, Lisa. *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 368. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2017, s. 21

⁴⁶ Ekbohm, Thomas, Engström, Gunnar & Göransson, Birgitta. *Brott, straff och kriminalvård*. Stockholm: Natur och Kultur, 1999, s. 15

⁴⁷ Ekbohm, Thomas, Engström, Gunnar & Göransson, Birgitta. *Människan, brottet, följderna – kriminalitet och kriminalvård i Sverige*. Stockholm: Natur & Kultur, 2010, s. 139

⁴⁸ Von Hofer, 2011, s. xi-xii

⁴⁹ Hvitfeldt, Thomas. *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 368. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2017, s. 212–214

⁵⁰ Von Hofer, 2011, s. 8

minska utbudet av narkotiska preparat i samhället. Det innebär att rättsväsendets del i arbetet handlar om att bekämpa både organiserad narkotikabrottslighet samt enskilda personers narkotikamissbruk.⁵¹

Ungdomars bruk av marijuana och centralstimulantia problematiserades år 1954 för första gången i riksdagen. År 1968 fattade riksdag och regering beslut om ett system för att bekämpa narkotikans etablering och utbredning i samhället, vilket i allt väsentligt gällt sedan dess. Det var under denna period som diskussionen blossade upp på riktigt gällande hur företeelsen skulle uppfattas, definieras, värderas samt vilka motåtgärder samhället borde inrätta.⁵² Sedan slutet på 1960-talet har narkotikamissbruket betraktats som ett allvarligt samhällsproblem i Sverige. Till följd av detta har lagstiftningen successivt skärpts samtidigt som allt större resurser avsatts för narkotikabekämpning.⁵³ Preparaten som betraktas som narkotika avgörs av regering samt riksdag och kungörs bland annat genom Läkeemedelverkets förteckning över narkotika. Listan över narkotikaklassade preparat ökar kontinuerligt, det innebär även att det gradvis utvidgas vad som är att betrakta som narkotikabrott.⁵⁴

Då narkotikamissbruk kriminaliserades år 1988 i Sverige så skedde ett kraftigt avståndstagande från samhällets sida jämte all hantering av narkotika. Syftet var, utifrån lagstiftarens sida, att det starka avståndstagandet från samhället skulle fylla en preventiv funktion bland ungdomar och andra personer i riskzon för narkotikamissbruk. Polisen fick i början på 1990-talet befogenhet att utföra kroppsvisitation och provtagning i form av urin- och blodprov vid misstanke om bruk av narkotika. Syftet med detta var att lagskärpningen, och polisens förhöjda befogenhet, var att tidigt och med kraft förhindra att unga människor fastnade i missbruk och till att förbättra behandlingen av de missbrukare som avtjänade straff. Allt fler av dem som lagförs för narkotikabrott har begått ett ringa narkotikabrott, allvarligare former av narkotikarelaterad brottslighet är därför inte lika vanligt förekommande.⁵⁵

Straff för olika narkotikabrott varierar stort, allt från samhällstjänst till böter och slutligen till långa fängelsestraff. Brottets karaktär och vad som skett i det enskilda fallet är det som avgör vilket straff förbrytaren döms till. I Sverige regleras narkotikabrott av narkotikastrafflagen, där återfinns fyra grader av narkotikabrott efter år 2016. *Ringa narkotikabrott*, tidigare benämnt som narkotikaförseelse, där påföljden är böter eller fängelse i upp till och med sex

---

⁵¹ Pauloff, Anna & Lindström, Peter. *Kriminaliseringen av narkotikabruk – En utvärdering av rättsväsendets insatser*. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 47. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2000, s. 5

⁵² Lindgren, Sven-Åke. *Den hotfulla njutningen – Att etablera drogbruk som samhällsproblem 1890–1970*. Stehag: Symposion Graduale, 1993, s. 143

⁵³ Hvitfeldt, 2017, s. 212

⁵⁴ Hvitfeldt, 2017, s. 212

⁵⁵ Pauloff & Lindström, 2000, s. 6

månader. *Narkotikabrott av normalgraden* som ger fängelse i minst 14 dagar och som maximalt tre år. *Grovt narkotikabrott* som leder till fängelsestraff i lägst två år och som högst sju år. *Synnerligen grovt narkotikabrott* innebär ett långt fängelsestraff, som lägst sex år och som längst tio års fängelse, benämningen synnerligen grovt narkotikabrott instiftades år 2016. Om ett brott enbart benämns som narkotikabrott så åsyftar det ett narkotikabrott av normalgrad. Det är ofta svårt att tydligt peka på skiljelinjen mellan narkotikabrottens allvarlighetsgrad. Rättsväsendet måste därför alltid ta hänsyn till alla de olika omständigheter som finns i de respektive fallen för att avgöra huruvida det rör sig om ringa-, normalgradigt-, grovt- eller synnerligen grovt narkotikabrott.⁵⁶

I dagens samhälle prioriteras narkotikabrott i stor utsträckning, framför allt ringa narkotikabrott. Majoriteten av Sveriges polismyndigheter uppger att deras insatser mot narkotikamissbruk har ett långsiktigt mål i med önskat resultat om minskad narkotikakonsumtion. Antalet anmälningar avseende innehav och eget bruk av narkotika har ökat markant i Sverige sedan mitten på 1990-talet. Detta har lett till att personer lagförda för ringa narkotikabrott ökat kraftigt medan personer lagförda för grova narkotikabrott minskat något.⁵⁷

Cannabis, amfetamin, narkotikaklassade läkemedel, heroin och kokain är de fem mest frekvent konfiskerade typerna av narkotikapreparat som Polismyndigheten samt Tullverket beslagtar. Beslagen av de olika typerna har ökat mer eller mindre kontinuerligt, förutom för heroin som minskat sedan början av 2000-talet samt amfetamin som minskat sedan mitten av 2000-talets första årtionde. Cannabis och narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination, alltså preparat avsedda för icke medicinskt bruk, är de droger som ökat mest de senaste åren i frekvens.⁵⁸ Det finns däremot inga entydiga tecken på att kriminaliseringen och straffskärpningen gällande narkotika haft någon egentlig avskräckande effekt hos de som brukar narkotika och därmed lyckats minska nyrekryteringen. Andelen personer som testat narkotika ökar successivt, framför allt sedan 1990-talet. Utvecklingen i Sverige liknar därmed den som finns i många andra länder. Däremot går det inte att utesluta att narkotikabruket bland ungdomar hade ökat ännu mer om inte narkotikalagstiftningen kommit till stånd.⁵⁹

Under senare delen av 1960-talet kom narkotikamissbruket påtagligt att öka i Sverige. Då etablerades det moderna missbruket i Sverige. Under 1970-talet introducerades heroin på allvar i Sverige, det ledde till en uppåtgående trend gällande narkotikakonsumtion. Sedan år 1971

---

⁵⁶ Salmi & Partners AB. *Straffskalor vid narkotikabrott*. 2017. www.narkotikabrott.nu/straffskalor-vid-narkotikabrott (Hämtad 2019-10-08)

⁵⁷ Pauloff & Lindström, 2000, s. 36

⁵⁸ Hvitfeldt, 2017, s. 222

⁵⁹ Pauloff & Lindström, 2000, s. 40

finns nationella uppgifter om narkotikaanvändning, främst hos ungdomar i form av enkätundersökningar. Under 1980-talet minskade andelen ungdomar som testat narkotika i jämförelse med föregående decennium. Den lugna perioden varade fram till 1990 då andelen som brukade narkotika mer än fördubblats. Under 1990-talet blev narkotika mer lättillgängligt vilket fortfarande är fallet under 2000-talet. Rättsväsendet beslagtar stora mängder narkotika varje år, trots detta ökar narkotikakonsumtionen. Slutsatsen blir därför att samhället idag har en god tillgång till narkotika i olika former. Beräkningar på användandet av narkotika under 2000-talet har gjorts. Statistiken skildrar att det inte har skett en positiv utveckling när det gäller narkotikaanvändningen.⁶⁰ Trots att rikstäckande data gällande narkotikans utbredning i Sverige saknas, så pekar det mesta på att narkotikaanvändningen stadigt blivit vanligare sedan 1960-talet.⁶¹

Politiska händelser och beslut gällande narkotika i Sverige år 1971–2000

År 1971 kom möjligheten till åtalsunderlåtelse för narkotikabrott att utvidgas, alltså att rättsväsendet inte lyfter åtal mot förbrytaren. Syftet med lagstiftningen var att brottslingar med låg kriminalitet, i detta fall narkotikabrott av ringa grad/narkotikaförseelse, skulle kunna slippa åtal om rättsväsendet istället kunde fälla personer med högre och tyngre kriminalitet. Året därefter, 1972, kom möjligheten till åtalsunderlåtelse att utökas återigen. I samband med detta kom maxstraff för grov narkotikasmuggling och grovt narkotikabrott att höjas till tio års fängelse, tidigare år var maxstraffet sex års fängelse.⁶²

I början på 1980-talet, år 1981, kom lägsta straff för grovt narkotikabrott att höjas från ett till två års fängelse. I samband med detta kom maxstraffet för narkotikabrott av normalgrad att öka från två till tre års fängelse, motsvarande ändringar infördes även i varusmuggningslagen gällande narkotikapreparat. 1982, alltså året därefter, kom en ny socialtjänstlag att träda i kraft i Sverige. Det innebär att två nya lagar gällande tvångsvård av personer med missbrukarproblem inom ramen för socialtjänstlagen inrättades vilka omfattade både vuxna och unga. Lagen om vård av missbrukare (LVM) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) instiftades, vilka fortfarande finns i Sveriges lagstiftning. I mitten på 1950-talet, alltså 1985, kom böter att utgå från straffskalan för narkotikabrott, motsvarande ändring gjordes även i lagen om varusmuggling. Narkotikabrott av lägre grad som tidigare kallats för narkotikaförseelse ersattes med benämningen ringa narkotikabrott. I samband med denna förändring kom även straffet för ringa narkotikabrott att höjas till fängelse i maximalt sex månader. Kort därefter,

---

⁶⁰ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 22–23

⁶¹ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 93

⁶² Nyström & Guttormsson, 2010, s. 82

1988, kom en nationell narkotikakommission att tillsättas i Sverige. Deras uppgift var att ge förslag för regering huruvida Sverige skulle, och kunde, främja arbetet mot narkotikans etablering och utbredning i samhället.⁶³

Lagändringen som skedde år 1988 hade som mål framför allt att få ungdomar att avstå från att bruka narkotika. Kriminaliseringen år 1988 medförde att polisens arbete mot narkotikabrottsligheten i högre utsträckning inriktade sig mot innehav och eget bruk av narkotika. Lagändringen resulterade inte i någon betydande ökning av antalet personer som lagfördes för narkotikabrottslighet. Lagändringen år 1993 syftade i huvudsak till att möjliggöra ett tidigt polisingripande och förbättra behandlingen för de missbrukare som avtjänade sitt straff. Det resulterade i att polisens insatser mot narkotika effektiviserades och att fler personer kom att lagföras för narkotikabrott.⁶⁴ Straffskärpningen från år 1993, då fängelse infördes som straff för eget bruk av narkotika, ledde till att personer som lagfördes för narkotikabrott ökade markant. Under en femårsperiod efter straffskärpningen ökade antalet personer som lagfördes för narkotikabrott med över 40 procent i jämförelse med femårsperioden innan. Hur många det är som lagförs för narkotikabrott, och för vilken typ av narkotikabrottslighet, beror på narkotikabrukets omfattning samt myndigheternas prioriteringar och insatser mot missbruket.⁶⁵ År 1999 trädde lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor i kraft. Därutöver instiftades en nollgräns för narkotikabruk i vägtrafik, detta med undantag för de narkotikaklassade preparat som används enligt läkares förskrivning och ordination. Lag om ändring vid narkotikastrafflagen instiftades med innebörden att begreppet *starkt vanebildande* ersattes med *beroendeframkallande* samtidigt som termen *euforiserande effekter* också infördes i lagen under år 1999.⁶⁶

Framtidsscenarioet för narkotika är oklart trots att utsikten ser mörk ut. En minoritet av Sveriges befolkning argumenterar för en legalisering av droger, inget politiskt parti stödjer än så länge en sådan lagändring. Sverige har en omfattande utrikeshandel, ett utbredd resande och vidsträckta gränser. Det gör att narkotika är lätt att smuggla då det inte kräver stort utrymme. Därutöver blir en internationell narkotikahandel över nätet vanligare och vanligare. Föreställningen om ett narkotikafritt Sverige som Johnson, Richert och Svensson driver är därför helt orealistiskt i dagsläget. Narkotikatillgången kommer stiga ytterligare, narkotika kommer alltid

---

⁶³ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 83

⁶⁴ Pauloff & Lindström, 2000, s. 36

⁶⁵ Pauloff & Lindström, 2000, s. 6

⁶⁶ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 83

att finnas i Sverige. Troligtvis kommer användningen och missbruket av narkotika att öka i framtiden i takt med samhällets utveckling.⁶⁷

Ungdomskultur

Definitionen av ung kan variera, en tämligen säker definition och allmänt känd är perioden mellan barndom och vuxenlivet. Ungdom, och ungdomskultur, kan handla om vissa värden, föreställningar och förväntningar som kopplas till unga medmänniskor i samhället. Då ungdomar hamnar i centrum av vuxenvärldens intresse så diskuteras ungdomar både i form av positiva och negativa aspekter. Positiva värden som skönhet, energi och nytänkande. Negativa värden som hotar samhällets ordning och etablerade normer, alkohol, droger och problematik.⁶⁸

Ungdomskulturer är ett uttryck för villkor som unga befinner sig i utan att alltid kunna påverka dessa. Ungdom och ungdomskulturer är därmed inte något enhetligt utan föränderligt över tid. Unga uttrycker sina reaktioner på livsvillkor, identitet, tillhörighet och kulturer olika sätt, de prövar därför olika former och uttryck för att skapa mening i sina livsvillkor. Det kan därigenom handla om konsumtion av droger och alkohol för att lämna det ungdomliga och närma sig vuxenvärlden.⁶⁹ Ungdomar och olika ungdomskulturer förkastar i relativt hög utsträckning föräldragenerationens argument i frågor gällande tobak, alkohol och narkotika. Generellt förkastar de lika lätt polisens, lärarens, socialsekreterarens och politikernas argumentation. Gemensamt för dessa vuxna auktoriteter är att de i dag är svarslösa när drogliberalt internetkolade ungdomar legitimerar nya livsstilar och tillhörigheter genom att med förakt ta spjörn mot den svenska lagstiftningen.⁷⁰ Svenska instruktioner måste få ungdomars förtroende i drogfrågan, hur det ska gå tillväga är inte fastställt och svårt att säga.⁷¹

Olika kulturer i samhället fyller olika funktioner, somliga har en väsentlig betydelse såväl för spridningen som för utformningen av narkotikabruk. I alla samhällen finns specifika och särpräglade kulturer. Det kan handla om ungdomskulturer som blir bredare med åren och ändrar genren över tid. Ungdomen är en övergångsperiod mellan två stadier med stark påtryckning från omgivningen, dels genom familj samt genom internaliserade vuxenrollsförväntningar. De olika ungdomskulturen medför olika saker och skapar specifika delkulturer i samhället. I och

---

⁶⁷ Johnson, Björn, Richert, Torkel & Svensson, Bengt. *Alkohol- och narkotikaproblem*. Lund: Studentlitteratur, 2017, s. 333–334

⁶⁸ Lövheim, Mia. *Sökare i Cyberspace*. Stockholm: Verbum Förlag AB, 2007, s. 23–24

⁶⁹ Lövheim, 2007, s. 25–27

⁷⁰ Linton, Magnus. *Knark – En svensk historia*. Stockholm: Bokförlaget Atlas AB, 2015, s. 14

⁷¹ Linton, 2015, s. 16

med detta har uppkomsten av missbrukarkulturer av olika slag inom olika ungdomskulturer blivit vanligare förekommande och allt mer etablerat i samhället.⁷²

Det är främst i ungdomsåren som personer experimenterar och söker nya erfarenheter. Generellt är man mer äventyrlig och beredd att bryta mot samhällets normer och föreställningar. Detta kan förklara varför unga personer i större utsträckning har aktuella narkotikaerfarenheter i jämförelse med andra åldersgrupper i samhället. Majoriteten av dem som testat narkotika utan fortsatt bruk gör detta i tonåren eller tidiga vuxenlivet. Endast ett fåtal av dem som testat narkotika kommer ha ett fortsatt missbruk över tid.⁷³

Under tonåren kommer de unga människorna i kontakt med nya idéer och föreställningar, vilka är olika former av ungdomskulturer. Nya krav ställs därigenom på ungdomen, föräldrarna och samhället. Tonåringarna börjar pröva vuxna roller, vilket kan innefatta tobak, alkohol och andra droger så som narkotika. I takt med utvecklandet av jaget och identiteten får kamraterna allt större inflytande och de vuxna mindre.⁷⁴ Majoriteten av dem som får problem med alkohol eller narkotika börjar brukandet under ungdomsåren, några få debuterar ännu tidigare. Undersökningar visar på ett samband mellan tidig debut av droger och att någon av, eller båda, föräldrarna har missbrukarproblem.⁷⁵

Narkotikaproblemet har drygt en 60-årig historia i Sverige, mycket till följd av ungdomars brukande av narkotika. I mitten av 1900-talet, då narkotikamissbruket började uppfattas som ett samhällsproblem, blev drogproblematiken verklighet i Sverige. Främst till följd av den amfetamin som både ungdomar och kriminella började bruka runt 1950. Under 1960-talet började ungdomar även bruka cannabis i dess olika former. Tio år därefter, alltså 1970, etablerades heroin i svenska storstäder. Det tog däremot omkring tjugo år innan heroinet lämnade storstäderna och spreds utanför dessa områden. Cannabis, amfetamin och heroin har dominerat den svenska narkotikascenen sedan 1970-talet, då främst hos ungdomar och kriminella. Många andra droger har förekommit längst med vägen och blandmissbruk har med tiden blivit ett allt vanligare fenomen som ofta syns i ungdomskulturer.⁷⁶

---

⁷² SOU 1969:52. Narkomanvårdskommittén. *Narkotikaproblemet*. s. 194–196 <https://weburn.kb.se/sou/267/urn-nbn-se-kb-digark-2666304.pdf> (Hämtad 2019-11-01)

⁷³ Johnson, Richert & Svensson, 2017, s. 47

⁷⁴ Johnson, Richert & Svensson, 2017, s. 207

⁷⁵ Johnson, Richert & Svensson, 2017, s. 291

⁷⁶ Johnson, Richert & Svensson, 2017, s. 45–46

Individer som brukar narkotika i Sverige

Fler män än kvinnor brukar narkotika. Gruppen som brukar mest narkotika i Sverige är män i åldern 20–25 år.⁷⁷ Däremot är ökningen för personer som lagförs för ringa narkotikabrott störst bland äldre personer som tidigare blivit lagförda för narkotikabrott. Antalet personer som är 30 år eller äldre och som tidigare straffats för någon typ av narkotikabrottslighet fördubblades mellan år 1991 och 1997. Motsvarande ökning bland personer i samma ålderskategori men som tidigare är ostraffade gällande narkotikabrott ökade med drygt en tredjedel mellan år 1991–1997. Personer under 25 år som lagförts för ringa narkotikabrott, och som tidigare är ostraffade gällande narkotikabrott, har ökat sedan straffskärpningen år 1993. Mellan perioden 1991 och 1997 har gruppen mer än fördubblats, bland ungdomar med tidigare känt missbruk är ökningen omkring 70 procent.⁷⁸

Om polisen kroppsvisiterar 150 misstänkta ungdomar för narkotikabruk så kommer 100 av dessa att lagföras för narkotikabruk. Det innebär att två tredjedelar av de ungdomar som polisen misstänker för missbruk i Sverige har brukat, eller brukar, någon form av narkotika. Majoriteten av ovannämnda kan bindas till brott, men för ungefär en tredjedel kan narkotika inte påvisas genom blod- och urinprovstagning. Nationella undersökningar under tidigt 2000-tal visat att bruk av narkotika bland ungdomar har fördubblats sedan 1990-talet. Det innebär att ökningen av antalet ungdomar som lagförs för narkotikabrott av olika grader ständigt höjs, främst ökar andelen ungdomar med ringa narkotikabrottslighet. Statistiken som finns pekar emellertid också mot att det skett en viss ökning av tyngre missbruk och narkotikabrottslighet av normalgrad jämfört med tidigare årtionden.⁷⁹

Generellt sett är däremot den typiska misstänkta narkotikabrottslingen med tyngre missbruk en man i yngre medelåldern. Enligt kriminalstatistiken gällande narkotikabrott är han dessutom sannolikt bosatt i någon av landets storstadslän.⁸⁰ Andelen kvinnor som misstänkts för brott mot narkotikastrafflagen har varit stabilt och oförändrat sedan år 2000, andelen kvinnor som misstänks för narkotikabrott är ungefär 13 procent. Undersökningar om tungt narkotikamissbruk från år 1979, 1992 och 1998 visar däremot andra siffror. Enligt dessa kartläggningar låg andelen kvinnor runt 23 procent.⁸¹

Antalet anmälda narkotikabrott har ökat på flera håll i Sverige, både i ett kortare och i ett längre tidsperspektiv. Siffrorna inkluderar både storstadskommuner och landsbygdskommuner

---

⁷⁷ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 22

⁷⁸ Pauloff & Lindström, 2000, s. 8–9

⁷⁹ Pauloff & Lindström, 2000, s. 37

⁸⁰ Hvitfeldt, 2017, s. 211

⁸¹ Hvitfeldt, 2017, s. 224

i norra och södra Sverige. Mellan år 2000 och 2015 har antalet anmälda narkotikabrott närmast tredubblats sedan tidigare perioder. Den anmälda brottsligheten härrör främst från storstadsregioner, mer än en fjärdedel av den anmälda narkotikabrottsligheten år 2015 härstammade från Stockholmsregionen.⁸² Användandet av narkotika är som störst i storstadsområden och som minst i norra Sverige, i glesbygdsregioner och i mindre samhällen.⁸³ Narkotikaerfarenheter är ungefär fyra gånger vanligare i storstadskommuner än i glesbygdskommuner.⁸⁴ Hur många personer som lagförs för narkotikabrott under en specifik tidsperiod är däremot svår att fastslå. I grund och botten handlar det först och främst om polisens prioriteringar och insatser mot narkotika i samhället.⁸⁵

Ljusdals historia

Under 1800-talets senare hälft gjordes en stor utbyggnad av sågverksindustrin i Ljusdal, Hälsingland, vilket medförde att älven Ljusnan togs i bruk för timmerflottning. Timmerflottningen har haft stor betydelse för orten och dess utveckling. Vid slutet av 1800-talet stod Norra stambanan klar. Järnvägen som drogs genom bygden hade en mycket stor betydelse för Ljusdal.⁸⁶ Fram till slutet på 1800-talet var Ljusdal med omnejd en jordbruksbygd. Utvecklingen påbörjades från sockencentrum i jordbruksbygden till ett stationssamhälle.⁸⁷ Järnvägens etablering och utbyggnad i Sverige fick till följd att nya samhällen växte fram, Ljusdal är ett sådant exempel. 1880 färdigställdes bygget av stambanan fram till Ljusdal. I och med detta blev Ljusdal en viktig järnvägsknut för resande människor och varor i omnejd fram till slutet på 1920-talet. Banorna fick avgörande betydelse för ortens framväxt. En ökad kontakt med yttre världen etablerades som gav nya materiella nyheter och nya livsmönster till bygden, vilket gjorde att även nytt folk flyttade till orten. Trakten uppfattades inte som en ort med namnet Ljusdal förrän järnvägen och järnvägsstationen kom till under 1800-talet.⁸⁸ År 1889 blev Ljusdal ett municipalsamhälle⁸⁹ till följd av det nya stationssamhälle som växte fram under 1880-talet.⁹⁰ Utvecklingen i Ljusdal har fortsatt och i dag är Ljusdal en modern centralort i

---

⁸² Hvitfeldt, 2017, s. 211

⁸³ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 23

⁸⁴ Johnson, Richert & Svensson, 2017, s. 48

⁸⁵ Pauloff & Lindström, 2000, s. 37

⁸⁶ Lindqvist, 2006, s. 13

⁸⁷ Lindqvist, 2006, s. 3

⁸⁸ Lindqvist, 2006, s. 15–16

⁸⁹ Municipalsamhälle är en tidigare benämning på tätbebyggda områden på landsbygden, som inte utgjorde egna kommuner men där vissa regler för städer tillämpades.

www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/municipalsamhälle (Hämtad 2019-10-07)

⁹⁰ Önnefors, Elsa Trolle. Domsagohistorik – Ljusdals tingsrätt. 2000, s. 1

<http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/show/bilaga/showDokument.raa;jsessionid=7E4DCB23D2C8F77ADCAC98BBE498F8AE?dokumentId=21000001428498&thumbnail=false> (Hämtad 2019-10-05)

Ljusdals kommun. I en historisk kontext har såg- och industriverk varit viktiga för orten. Ljusdal har varit, och är fortfarande, en arbetarstad med arbetarklass som dominerande befolkningsgrupp.⁹¹

Vid sekelskiftet 1900 när stationssamhället utvecklades ökade befolkningen i Ljusdals socken. År 1876 bodde 5000 personer i Ljusdal och år 1905 hade befolkningssiffran fördubblats till 10 000 invånare. Under åren 1930–1950 minskade socknens invånarantal med ungefär 2000 personer, under samma tid kom däremot befolkningen att fördubblas i köpingen från knappt 1900 personer till 3800. Under 1950-talet kom befolkningen att öka med cirka 500 invånare.⁹² Mot slutet av 1960-talet var befolkningmängden i Ljusdals kommun strax över 23 000 invånare. Decenniet därefter, alltså under 70-talet, var befolkningmängden drygt 21 500 personer. Vid slutet av 1980-talet hade befolkningen sjunkit till 21 000 invånare. Vid sekelskiftet 2000 var befolkningmängden nere vid 20 000 personer i Ljusdals kommun. Tio år därefter, vid slutet av 2000-talets första årstioende hade invånarantalet sjunkit med ytterligare 1000 personer, invånarantalet var då 19 000.⁹³

Ljusdals tingsrätt

Mellan år 1671 och 1771 var Hälsingland, där Ljusdals kommun ingår, förenad i en domsaga, domsagan var däremot uppdelad i två olika kontrakt: det norra och det södra. De två kontrakten bestod till en början av 19 tingslag, men från och med år 1693 slogs de samman till elva stycken tingslag. Från år 1771 delades området in i två nya domsagor, Södra Hälsinglands domsaga samt Norra Hälsinglands domsaga. Dessa bestod fram till år 1820 då de delades upp i tre nya jurisdiktioner: Norra-, Västra- och Södra Hälsinglands domsagor. Ljusdals tingslag, likaså Arbrå och Järvsö, ingick i domsagan Västra Hälsingland. Omkring 20 tingsställen har funnits i domsagan tillhörande Västra Hälsingland. På 1800-talet höll Ljusdals tingslag växelvis ting både i Ljusdal och Färila. Tingshuset i Ljusdal låg vid denna tid vid Ljusdals kyrka, byggnaden var uppförd i två våningar där tingssalen låg på bottenvåningen.⁹⁴

Ett nytt tingshus stod klart i Ljusdal år 1892 och Ljusdals tingslag fick därmed ett fast tingsställe, byggnaden finns centralt i bygden. Tingslagen Arbrå-Järvsö och Ljusdal slogs samman

---

⁹¹ Lindqvist, Ann. *Ortsanalys Ljusdal*. Rapport/Ljusdals kommun: 66. Ljusdal: Ljusdals kommun, 2006, s. 3

⁹² Lindqvist, 2006, s. 18–19

⁹³ Statistikmyndigheten SCB. Statistikdatabasen – *Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968–2018*. 2019.

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkningNy/ (Hämtad 2019-11-01)

⁹⁴ Önnfors, 2000, s. 1

år 1928 med säte i Ljusdal.⁹⁵ Den offentliga sektorn, och därmed kommunerna, fick fler uppgifter mot slutet av 1940-talet. Bostadsmarknaden, socialvården och skolor byggdes ut och stora infrastrukturella framsteg skedde i form av vatten, avlopp och el. I början på 1950-talet genomfördes storkommunreformen, det innebar att de minsta kommunerna försvann och slogs samman i större kommuner. Reformen genomdrevs med syfte att skapa logiska och rationella kommunindelningar, kommunerna skulle vara så stora att de kunde erbjuda den service som samhället krävde. I och med kommunförändringarna kom även domsagoindelningarna att påverkas och rationaliseras.⁹⁶

Rådhusrätterna förstatligades år 1965, det ledde till att en ny underrättsreform trädde i kraft i början av 1970-talet. Reformen innebar att rådhusrätter och häradsrätter försvann och ersattes då av tingsrätter. År 1971 bildades Västra Hälsinglands tingsrätt med tingsställe och kansli i centrala Ljusdal, dess domkrets omfattade Ljusdals kommun. Tanken var att Västra Hälsinglands tingsrätt skulle upphöra och förenas med Hudiksvalls tingsrätt inom några år, vilket emellertid inte skedde. Ljusdal bildade istället en egen tingsrätt år 1974, Ljusdals tingsrätt. Tingsrätten omfattade Ljusdals kommun och tingshuset var centralt placerat i Ljusdals köping. I oktober 2000 slogs Ljusdals tingsrätt samman med Hudiksvalls tingsrätt, i och med detta drogs tingsstället i Ljusdal in.⁹⁷

Undersökning

I detta kapitel ska de fyra forskningsfrågorna, vilka presenteras under syfte och frågeställning, behandlas och svaras för. Frågorna som undersökningen söker svar på redogörs på olika sätt. Tabeller och diagram används som hjälpmedel för att tydligt påvisa den statistik som framkommit efter bearbetning av källmaterialet. Gemensamt för de olika delarna i undersökningen är att en sammanfattande tabell avslutar respektive frågeställning. Detta för att tydliga mönster ska synas mellan decennierna. Den sammanfattande tabellen för hela tidsperioden uppdelad i tre olika decennier, 1971–1979, 1980–1989 samt 1990–2000.

Antal narkotikarelaterade domar från Ljusdals tingsrätt

För att ta reda på antalet narkotikadomar som Ljusdals tingsrätt dömt i under perioden 1971–2000 har en sammanställning gjorts av domböckernas information. Nedanstående diagram skildrar hela undersökningsperioden samt besvarar undersökningsfrågan. Anledningen till detta tillvägagångssätt är för att tydligt påvisa förändringar över tid. Syftet med utformningen av

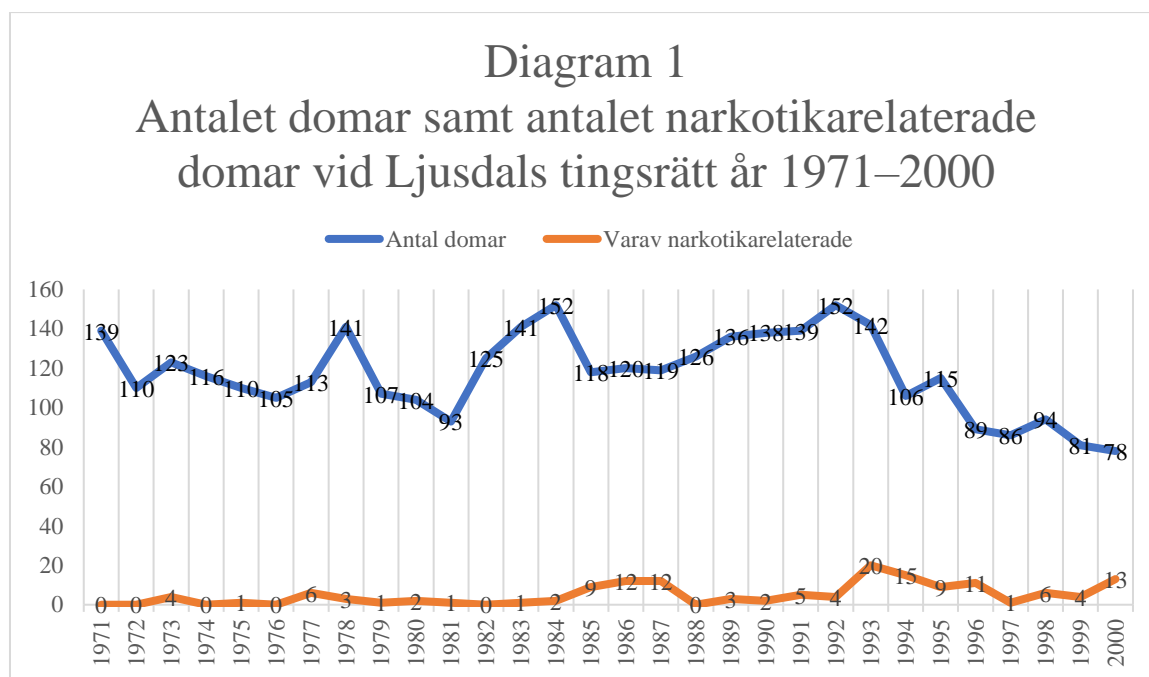
---

⁹⁵ Önnfors, 2000, s. 1

⁹⁶ Önnfors, 2000, s. 2

⁹⁷ Önnfors, 2000, s. 2–3

diagrammet är att transparent redogöra för narkotikabrottslighetens frekvens i Ljusdals kommun. Diagrammet besvarar frågeställningen om antalet narkotikarelaterade domar under aktuell tidsperiod. Avslutningsvis sammanställs statistiken som presenteras i diagrammet i en tabell för tidsperioden 1971–2000.

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

Diagram 1 visar antalet domar totalt från Ljusdals tingsrätt under år 1971–2000 med den blå linjen. Den orangea linjen skildrar antalet narkotikarelaterade domar av den totala mängden domar. Det var främst under mitten på 1980-talet som antalet narkotikarelaterade mål sköt i höjden vid tingsrätten i Ljusdal. Mot mitten av 1990-talet kom antalet mål vid tingsrätten att minska vilket även återspeglar antalet narkotikarelaterade fall som föll under 90-talet.

Tabell 1 Antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar vid Ljusdals tingsrätt år 1971–2000

Årtal	Antal domar	Varav narkotikarelaterade
1971–1979	1064	15
1980–1989	1234	42
1990–2000	1220	90
Totalt	3518	147

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

Tabell 1 sammanfattar siffrorna från diagram 1 uppdelad i olika decennier. Under tidsperioden 1971–2000 dömde Ljusdals tingsrätt i totalt 3518 ärenden, 147 av dessa utgjordes av narkotikarelaterade brottsfall som huvudkategori. Tabellen skildrar tydligt att antalet domar som härrör

narkotika ökat successivt med tiden. Det första decenniet som undersöktes, 1971–1979, visar att lite mer än 1 procent av domarna som tingsrätten behandlade var relaterad till narkotika. Decenniet därefter, 1980–1989, kom en tredubbling ske. Procentenheten ökade till drygt 3 procent. Tidsperioden om tio år därefter, 1990–2000, påvisar att mer än 7 procent av ärendena handlade om narkotika som huvudmål. Viket är mer än en fördubbling i jämförelse med tidigare period. Under perioden 1971–2000 som undersökts ökade andelen narkotikarelaterade domar med 500 procent. Sammanfattningsvis står det klart att Ljusdals tingsrätt dömde i 3518 ärenden totalt under tidsperioden 1971–2000. Av dessa 3518 ärenden var 147 direkt knutna till narkotikabrottslighet, i procent motsvarar det drygt 4 procent.

Gärningsmännens olika narkotikarelaterade brott

I domarna som återfinns i domböckerna från Ljusdals tingsrätt för perioden 1971–2000 finns information om förbrytarnas narkotikabrott. Svaret på frågeställningen sammanfattas övergripande i nedanstående tabell som omfattar hela undersökningsperioden. Årsvis detaljerad skildring av gärningsmännens olika narkotiska preparat uppdelad i olika decennier, 1971–1979, 1980–1989 samt 1990–2000, återfinns i senare del av uppsatsen i form av bilagor. Metoden är upplagd efter denna modell för att tydligt visa skillnader, och likaså likheter, mellan de olika tidsperioderna. Därutöver möjliggör tillvägagångssättet en tydlig förklaring av olika narkotiska substanser i Ljusdal över tid. Tabellen besvarar frågeställningen gällande vilka olika typer av narkotikabrott som gärningsmännen dömdes för. I tabellen redovisas de olika narkotikaklassade substanserna som förbrytarna brukat. Siffrorna som återfinns inom hakparentes skildrar antalet enskilda domar från Ljusdals tingsrätt med koppling till narkotikabrottslighet 1971–2000.

Tabell 2 Gärningspersonernas narkotikabrottslighet utdömd vid Ljusdals tingsrätt år 1971–2000

Narkotika	1971-1979	1980-1989	1990-2000	Totalt
Amfetamin	8	26	74	108
Cannabis	7	20	24	51
Cannabisplantor	0	2	0	2
Fenylättiksyra	1	0	0	1
Gracidin	1	0	0	1
Hasch	1	0	2	3
Heroin	0	1	1	2
Iktorivil	0	0	2	2
Imovane	0	0	1	1
Marijuana	0	0	2	2
Sobril	0	0	1	1
Stesolid	0	0	1	1
Substans/[domar]	18[15]	49[42]	108[90]	175[147]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

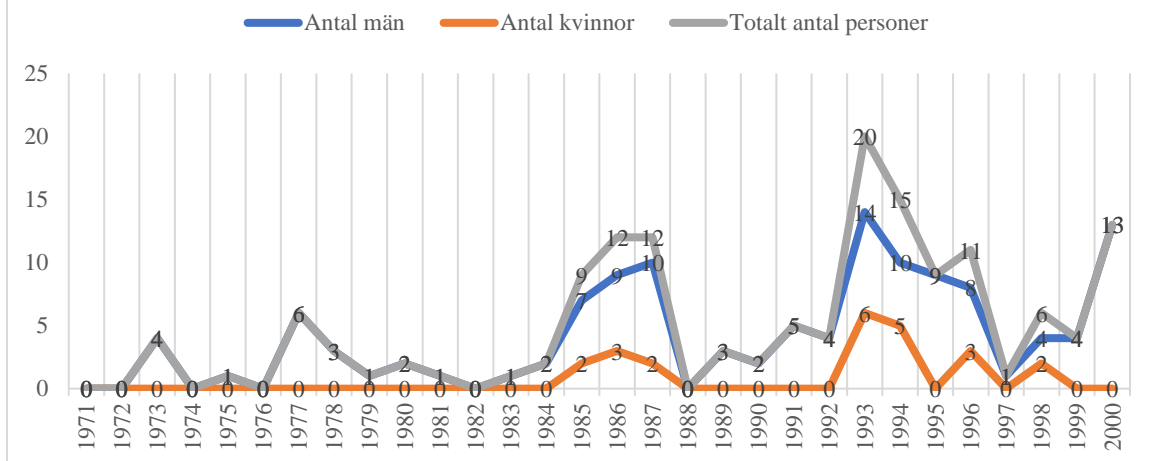
Syftet med tabell 2 är att sammanfatta statistiken gällande olika narkotiska preparat som brukats av gärningsmän i Ljusdal mellan åren 1971–2000. 147 unika gärningsmän och narkotikarelaterade domar kom att dömas vid Ljusdals tingsrätt mellan år 1971–2000, vilket framgår av siffran inom hakparentes. I tabellen är det tydligt att antalet lagförda personer för olika typer av narkotikabrott ökat mellan årtiondena. En jämn och stabil ökning av både amfetamin och cannabis ses över tid, övriga narkotiska substanser som brukats har inte samma slående statistik och uppåtgående trend.

Förbrytarna hade totalt nyttjat 12 olika substanser, några gärningsmän dömdes för flera olika narkotiska preparat. Sammanlagt skildrar det att gärningsmännen hade totalt 175 narkotikasammansättningar tillsammans. Amfetamin var klart dominerande från 1970-talet till och med år 2000. Totalt utgör amfetamin knappt 62 procent av den brottslighet som skildrar undersökningsperioden. Cannabis uppgår till drygt 29 procent av de narkotiska preparat som avdömts för i Ljusdal under perioden 1971–2000. Resterande substanser står vardera för en låg procentandel om knappt 1 procent till och knappt 2 procent vardera och specificeras därför inte ytterligare. Sammanfattningsvis står det klart att antalet olika narkotiska preparat och dömda gärningsmän ökat succesivt för varje årtionde.

Män respektive kvinnors narkotikabruk på landsbygden samt deras åldersfördelning

Andelen män respektive kvinnor som blivit lagförda för narkotikabrottslighet vid Ljusdals tingsrätt år 1971–2000 presenteras nedan i diagram 2. Statistiken är framarbetad med information hämtad från domböcker för respektive år. Förutom statistik för män respektive kvinnor så presenteras även de dömdes gemensamma medelålder samt andelen dömda kvinnor i procent år för år i tabell 3 nedan.

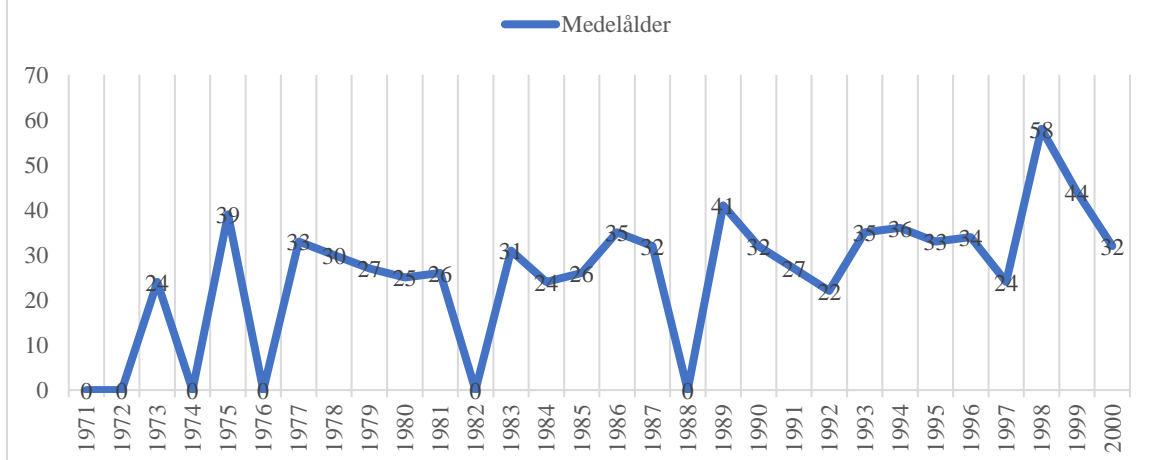
Diagram 2 Ljusdals tingsrätt lagförda män och kvinnor för narkotikabrottslighet år 1971–2000

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

Diagram 2 skildrar andelen män respektive kvinnor som dömdes för narkotikabrott mellan år 1971–2000 vid Ljusdals tingsrätt. Blå linje skildrar antalet dömda män under hela tidsperioden. Linjen som är orange visar andelen kvinnor som kom att dömas vid Ljusdals tingsrätt för narkotikabrott. Det grå strecket visar den totala mängd gärningspersoner som kom att dömas för narkotikabrott vid tingsrätten i Ljusdal.

Diagram 3 Ljusdals tingsrätt medelålder hos lagförda män och kvinnor för narkotikabrott år 1971–2000

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

Diagram 3 visar medelåldern hos kvinnorna och männen som kom att dömas för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt under år 1971–2000. Medelåldern var relativt stabil under de tre decennier som undersöktes.

Tabell 3 Ljusdals tingsrätt lagförda män och kvinnor samt deras medelålder för narkotikabrottslighet år 1971–2000

Årtal	Män	Kvinnor	Totalt
1971–1979	15	0(0%)	15[31]
1980–1989	35	7(17%)	42[30]
1990–2000	74	16(18%)	90[34]
Totalt	124	23(16%)	147[32]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

Tabell 3 är en sammanfattning av siffrorna presenterade i diagram 2 och 3. Under perioden 1971–2000 dömdes totalt 147 gärningsmän i Ljusdals tingsrätt för narkotikabrott. Av dessa 147 förbrytare var 124 män och 23 kvinnor. Siffrorna inom hakparentes visar medelåldern hos förbrytarna. Av tabellen framgår det tydligt att antalet personer, oavsett kön, lagförda för narkotikabrott ökat drastiskt mellan årtiondena. Under 1970-talet kom statistiken att utgöras av 100 procent män lagförda för narkotikabrott, det innebär att inga kvinnor blev lagförda för narkotika. Medelåldern hos förbrytarna var 31 år under 1970-talet. Perioden 1980–1989 skildrar annan statistik, där framgår det att män utgjorde statistiken med drygt 83 procent. Kvinnor stod däri genom för knappt 17 procent av den presenterade statistiken. Medelåldern under 1980-talet var något lägre än föregående decennium, medelåldern var 30 år.

Siffrorna var relativt likvärdig under perioden 1990–2000. Männen stod då för lite mer än 82 procent medan kvinnorna utgjorde knappt 18 procent av statistiken gällande lagförda gärningspersoner för narkotikabrottslighet. Medelåldern kom däremot att öka under 1990-talet, medelåldern låg då på 34 år. Det står därför klart att både män och kvinnor kom att lagföras med en ökning om mer än 50 procent under de olika tidsperioderna. Sammanfattningsvis står det klart att tingsrätten i Ljusdal dömde i 147 ärende gällande narkotikabrottslighet under perioden 1971–2000. Av dessa var 147 var 124 män, alltså omkring 84 procent. Antalet kvinnor som kom att dömas uppgår till 23 stycken, vilket motsvarar knappt 16 procent. Medelåldern hos förbrytarna var 32 år, under 1980-talet var medelåldern lägst och som högst under 1990-talet.

Narkotikabrottets allvarlighetsgrad

Följande del presenterar tingsrätten benämning av utfört narkotikabrott. Brotten är uppdelad i tre kategorier, narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, narkotikabrott samt grovt narkotikabrott. Narkotikaförseelse och ringa narkotikabrott presenteras i samma kolumn då benämningen narkotikaförseelse ersattes med benämningen ringa narkotikabrott år 1985. Med andra ord avser benämningarna samma grad av narkotikabrottslighet. Definition av narkotikabrottens allvarlighetsgrad preciseras och redogörs för i bakgrund. Det är alltså källornas egen benämning i domböckerna från Ljusdals tingsrätt år 1971–2000 som avgör brottets allvarlighetsgrad. Indelningen i denna undersökning är därmed desamma som tingsrätten noterat i de dömda domarna. Statistiken nedan skildrar de mål med narkotikabrott som huvudkategori som Ljusdals tingsrätt dömt i under perioden 1971–2000. Tabellen är uppdelade utifrån olika decennier. Strukturen för tabellen ser ut enligt nedan, detta då tabellen tydligt gestaltar narkotikabrottens allvarlighetsgrad utifrån tingsrätten bedömning.

Tabell 4 Ljusdals tingsrätts benämning av det utförda narkotikabrottet år 1971–2000

Årtal	Narkotikaförseelse Ringa narkotikabrott	Narkotikabrott	Grovt narkotikabrott	Totalt
1971–1979	1	13	1	15
1980–1989	4	37	1	42
1990–2000	28	59	3	90
Totalt	33	109	5	147

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–2000

33 av de utdömda narkotikadomarna vid Ljusdals tingsrätt ansågs tillhöra den mildare straffskalan, sedermera kallad narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott. 109 av de 147 domar som föll var narkotikabrott av normalgrad vilka benämns som narkotikabrott. 5 av fallen ansåg tingsrätten vara grova och benämns därigenom som grovt narkotikabrott. Både narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott samt narkotikabrott av normalgrad ökade successivt under de trettio år som uppsatsen undersökt. Under hela perioden om 29 år kom samtliga narkotikarubriceringar att tillämpas.

Under 1970-talet stod narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott lite mindre än 7 procent av de dömda domarna vid Ljusdals tingsrätt med fokus på narkotikabrottslighet, alltså 1 av 15 tingsrättsärenden. Narkotikabrottslighet av normalgrad stod för 13 av 15 narkotikaärenden vilket motsvarar drygt 86 procent. Grovt narkotikabrott utgjorde knappt 7 procent av fallen vilket innebär 1 av 15 domar.

Under 1980-talet kom tingsrätten med säte i Ljusdal att döma i 42 ärenden med narkotika som huvudmål. 4 av dessa sågs som narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, vilket motsvarar

knappt 10 procent av de narkotikarelaterade fallen. Narkotikabrott stod för 88 procent vilket motsvarar 37 av 42 fall. Under aktuell tidsperiod kom enbart 1 person att dömas för grovt narkotikabrott, vilket motsvarar lite drygt 2 procent.

Perioden 1990–2000 kom Ljusdals tingsrätt att döma i 90 fall som klassificerades som narkotikabrottslighet. 28 av dessa sågs som narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott vilket motsvarar 31 procent. 59 av de 90 domarna som föll ansågs vara narkotikabrott av normalgrad vilket motsvarar knappt 66 procent. Grovt narkotikabrott stod för lite mer än 3 procent vilket motsvarar 3 fall. Sammantaget kom antalet narkotikamål att öka vid Ljusdals tingsrätt med åren. Av de 147 ärenden som analyserats var 33 att döma som narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, 109 som normalgradigt narkotikabrott och 5 som grovt narkotikabrott. Det innebär således att narkotikabrott av den mildare graden stod för lite mer än 22 procent av ärendena. Narkotikabrott av normalgrad stod för omkring 74 procent. Grovt narkotikabrott utgör ungefär 4 procent i den totala summeringen.

Diskussion

I följande kapitel ska undersökningen och resultatet diskuteras samt problematiseras. Resultatet kommer därutöver ställas i relation till tidigare forskning för att stärka resultatet. Detta för att finna både likheter och olikheter för att sedermera diskutera kring dessa. Kapitlet avslutas med en kritisk självreflektion, detta för att påvisa för- respektive nackdelar med de avgränsningar som gjorts och det resultat som framställs.

Mängden narkotikarelaterad brottslighet

I studien har dömda narkotikaförbrytare vid Ljusdals tingsrätt mellan år 1971–2000 undersökts. Resultatet av forskningsfrågan hur många narkotikadomar som föll vid Ljusdals tingsrätt under aktuell undersökningsperiod visas tydligt i diagram 1. Därutöver presenteras även andelen mål tingsrätten i Ljusdal totalt dömde i under tidsperioden 1971–2000. I tabell 1 presenteras samma siffror uppdelad i decennier om tio år vardera, 1971–1979, 1980–1989 samt 1990–2000. Andelen narkotikabrott i landsbygdskommunen Ljusdal ökade successivt under åren.

Von Hofer skriver i sin avhandling, *Brott och straff i Sverige – Historisk kriminalstatistik 1750–2010* från 2011, att missbruk har stor betydelse för samhällets och den historiska utvecklingen gällande brottslighet och kriminalstatistik. Von Hofer menar att utsatta och etablerade kriminella kretsar är de som i störst utsträckning brukar narkotika. Statistiken utgörs därför inte av ett större antal nytillskott av missbruk trots narkotikans starka fäste i samhället.⁹⁸ Han menar

---

⁹⁸ Von Hofer, 2011, s. ix

att de kriminella grupperna som började nyttja narkotika gjort att kriminalstatistiken gällande narkotika skjutit i höjden från och med 1970-talet och därefter gradvis ökat. Andra faktorer som förklarar den ökade mängden lagförda förbrytare för narkotikabrott handlar om skärpt lagstiftning och ökat polisingripande för att kontrollera och motarbeta missbruket.⁹⁹ Pauloff och Lindström skriver i rapporten *Kriminaliseringen av narkotikabruk – En utvärdering av rättsväsendets insatser* från år 2000 att två tredjedelar av dem polisen misstänker brukat narkotika kommer att lagföras för narkotikabruk om polisen kroppsvisiterar dessa. Nationella undersökningar visar att narkotikabruk bland yngre personer blir allt mer förekommande.¹⁰⁰ Den tes som von Hofer driver om narkotikabrottets utbredning stämmer överens med det resultat som framkommer i uppsatsens undersökning. Resultatet påvisar att tingsrätten i Ljusdal under 1970-talet hanterade drygt 1000 ärenden totalt, 15 av dessa var narkotikarelaterade vilket motsvarar omkring 1 procent av målen. Statistiken kom att höjas under 1980-talet då Ljusdals tingsrätt lyfte 1234 mål totalt. 42 av dessa benämndes som narkotikamål, vilka motsvarar ungefär 3 procent av ärendena. Högst statistik gällande narkotika i Ljusdal under tidsperioden uppsatsen undersöker återfinns under 1990-talet då 90 av totalt 1220 ärenden handlade om narkotika, alltså 7 procent av tingsrättsmålen.

I enighet med von Hofer skriver redaktörerna Nyström och Guttormsson i rapporten, *Drogutvecklingen i Sverige 2010* från 2010, att narkotikaanvändning och narkotikabrottslighet är kontroversiellt. Missbruk kan handla om allt från bruk vid enstaka tillfällen till ett regelbundet och grovt missbruk. Det gör att statistik gällande narkotikabruk inte skildrar det verkliga bruket utan den konsumtion som kommer myndigheterna tillkänna. De poängterar att narkotikabrukets utveckling kan förklaras genom flera omständigheter. Därför kommer narkotikastatistiken att fortsätta stiga i framtiden i och med samhällets intensiva insatser mot narkotika i samhället.¹⁰¹ Enligt Nyström och Guttormsson har dagens narkotikabruk sitt ursprung i heroinets etablering i samhället. Heroin introducerades på allvar i Sverige under 1970-talet, i och med detta kom narkotikakonsumtionen att gå en uppåtgående trend tillmötes.¹⁰² Huruvida statistiken i denna undersökning bottenar i heroinets etablering eller inte kan inte fastslås. Undersökningen skildrar inget större bruk av heroin i Ljusdals kommun mellan år 1971–2000, endast två personer kom att lagföras för bruk av heroin. Huruvida förövarna brukat narkotika vid enstaka tillfällen eller haft ett mer grovt och regelbundet missbruk går ej att bedöma. Detta då uppsatsen undersökt

---

⁹⁹ Von Hofer, 2011, s. 129–131

¹⁰⁰ Pauloff & Lindström, 2000, s. 37

¹⁰¹ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 81

¹⁰² Nyström & Guttormsson, 2010, s. 22–23

antalet narkotikamål under nära tre decennier med fokus på de mål där narkotika utgjort huvudkategorin.

Lindgren skriver i avhandlingen, *Den hotfulla njutningen – Att etablera drogbruk som samhällsproblem 1890–1970* från 1993, att statistik över narkotikabruk är problematiskt med tanke på mörkertal. Narkotikabruk kan pågå under lång tid utan att myndigheter uppmärksammar dessa och ställer förbrytaren inför rätta.¹⁰³ Lindgren skriver vidare att brott med koppling till narkotika år 1958 nådde en sådan nivå att polisväsendet intensifierade sina insatser mot narkotikamissbruket och narkotikan i samhället. Detta har gjort att narkotikan synliggjorts mer i samhället, vilket leder till att olika missbrukarmönster framträder.¹⁰⁴ Försättningsvis menar han att narkotikans etablering kom att ses som ett komplext samhällsproblem mot slutet av 1960-talet. I och med detta fick narkotikafrågan en annan ställning i både politiken och i samhället vilket gör att narkotikastatistiken skjuter i höjden försättningsvis.¹⁰⁵ Lindgrens framställning stämmer därför väl överens med det von Hofer, Nyström och Guttormsson skriver. Resonemanget går även i linje med det resultat som undersökningen skildrar. I denna uppsats redogörs däremot inte mörkertal, detta då vi inte kan undersöka och redogöra för mörkertal av narkotikakonsumtion.

Synen på narkotika och droger överlag har skiftat. Från början sågs det som ett hälsosamt fenomen, numer är det ett olagligt medicinskt arbets- och ordningsproblem i etablerade samhällen enligt von Hofer.¹⁰⁶ Den verkliga narkotikabrottsligheten är avsevärt mycket högre än den som statistik skildrar skriver Hvitfeldt i rapporten *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015* från år 2017. Detta då narkotikabrott är en form av spaningsbrott, majoriteten av brotten kommer således myndigheterna aldrig tillkänna. Med andra ord kan den statistik som finns snarare ses som rättssystemets insatser snarare än det faktiska missbruket.¹⁰⁷ Andelen narkotikabrott har ständigt ökat på flera håll i Sverige, både i kortare och längre tidsperioder.¹⁰⁸ Antalet personer som lagförs för narkotikabrott under olika tidsperioden handlar i grund och botten om polisens prioriteringar och insatser mot narkotika i samhället. Detta gör att de faktiska siffrorna är osäkra trots att antalet lagförda för narkotikabrott stadigt ökar.¹⁰⁹

Resonemanget stämmer väl överens med det resultat som presenteras i uppsatsen. I och med att synen på narkotika förändrats från något positivt till ett ohälsosamt fenomen, detta i takt

---

¹⁰³ Lindgren, 1993, s. 156

¹⁰⁴ Lindgren, 1993, s. 156–157

¹⁰⁵ Lindgren, 1993, s. 190

¹⁰⁶ Von Hofer, 2011, s. xi-xii

¹⁰⁷ Hvitfeldt, 2017, s. 212–214

¹⁰⁸ Hvitfeldt, 2017, s. 211

¹⁰⁹ Pauloff & Lindström, 2000, s. 37

med samhällets intensifierade insatser mot narkotika, så kommer statistiken om narkotikabrott ständigt öka. Denna ökning framträder tydligt i uppsatsen, under 70-talet utgjordes enbart 1 procent av ärendena av narkotikarelaterad brottslighet. Årtiondet därefter, 80-talet, hade siffran mer än dubblats till omkring 3 procent. Under 90-talet, alltså decenniet därefter, kom statistiken att fördubblas ytterligare. 7 procent av ärendena vid Ljusdals tingsrätt hade då narkotikabrottslighet som huvudmål. Von Hofer skriver vidare att framtidsutsikten för narkotika ser dystert ut. Mot slutet av 2000-talets första årtionde handlade var femte lagföring i Sverige om narkotikarelaterad brottslighet.

Fortsättningsvis skriver von Hofer att narkotikabrottslighet kommer att fortsätta dominera den svenska kriminalstatistiken i och med dess allt starkare sociala acceptans i samhället.¹¹⁰ Lindgren påstår att legal konsumtion av medicinsk narkotika inte gett upphov till det narkotikamissbruk som idag hägrar i samhället. Undersökningar och statistik ska därför baseras på illegalt narkotikabruk och därmed exkludera legalt bruk. Detta måste tas hänsyn till i olika sammanhang då undersökningar görs gällande gärningsmäns olika narkotikarelaterade brott samt dess frekvens.¹¹¹

I boken *När knarket kom till stan* från år 1987 skildrar Sundelin narkotikans etablering i en specifik stad, Borlänge. Staden, liksom Ljusdal, ligger på tillräckligt avstånd från storstäder att lokala organisationer med kontaktnät i storstäder krävs för spridning av narkotika. Borlänge har varken större eller mindre narkotikaproblematik än övriga orter i samma storlek. Sundelin menar att det är viktigt att undersöka narkotikabrottens frekvens på aktuell ort mot nationella siffror. Genom detta tillvägagångssätt kan procentuell statistik framarbetas som skildrar andelen narkotikabrott.¹¹² Skildringen från Sundelin är intressant för att jämföra med Ljusdal. Ljusdal, till skillnad mot Borlänge, ligger inte längst med en etablerad järnvägslinje mellan större städer så som Stockholm och Mora. Borlänge är ett mellanstopp längst med större trafikerade farleder. Ljusdal ligger inte lika bra till geografiskt vilket kan ha påverkat narkotikans etablering och införsel till orten. Däremot är siffrorna om narkotikabrottens frekvens i Ljusdal, i generella drag, likvärdig mot nationella siffror sett till antalet invånare. Introduceringen av narkotika i Ljusdal har nog, liksom på alla andra håll i Sverige, gått likvärdig till. Bakgrunden skildrar att invånarantalet minskat i Ljusdal samtidigt som narkotikabrotten ökat. Därmed finns troligtvis inget eller ett litet samband mellan ökad befolkning och ökad narkotikabrottslighet.

---

¹¹⁰ Von Hofer, 2011, s. 153

¹¹¹ Lindgren, 1993, s. 149–151

¹¹² Sundelin, 1987, s. 5–6

Olika typer av narkotikabrottslighet

Personerna som dömdes för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt under perioden 1971–2000 hade brukat olika typer av narkotika. Förbrytarnas olika typer av narkotikapreparat återfinns och presenteras i tabell 2, vilken utgör svaret på undersökningsfrågan om gärningspersonernas olika narkotikabrott. Konsumtionen av olika narkotiska preparat var beständig mellan decennierna som undersökts. Amfetamin och cannabis var de preparat som konsumerades i högst utsträckning och som gradvis ökade markant mellan decennierna.

Nyström och Guttormsson menar att det är av stor vikt att olika narkotiska preparat hålls isär och inte sammanställs under termen *narkotikamissbruk*. De menar att en sammanställning av olika narkotiska preparat under en gemensam term ger missvisande statistik och kännedom om narkotikans fäste i samhället. Detta för att samhället ska ha kännedom om vilken typ av narkotika som konsumeras inom vilka grupper.¹¹³ Lindgren är inne på samma spår som Nyström och Guttormsson. Han menar att olika narkotikasorter ska delas upp och preciseras. I tidigare skeden har merparten av det etablerade narkotikamissbruket bottnat i användande av morfin, opium och amfetamin.¹¹⁴ Argumentationen som Nyström, Guttormsson och Lindgren driver är intressant och vettig. I denna vetenskapliga undersökning har gärningsmännens olika narkotikabrott specificerats och redogjorts var för sig. Den information som framkommer i tabell 2 är alltså de olika narkotiska preparat som brukats, benämningarna är densamma som tingsrätten skrivit i domarna. Klart dominerande var amfetamin som narkotika, amfetamin utgör i statistiken mer än 60 procent. Hade statistiken inte delats upp utan sammanställs under benämningen *narkotikamissbruk* hade uppsatsen gått miste om värdefull information om vilket narkotiskt preparat som varit mest förekommande.

Lindgren menar att ämnen med stimulerande effekt uppmärksammades under 1950- och 60-talet i Sverige. Preparaten tillskrevs narkotiska egenskaper och definieras som farliga samt som hot mot både individ och samhälle. Perioden dessförinnan är svår att undersöka och definiera utifrån olika missbrukarmönster. Skribenten menar att olika typer av narkotika har olika funktioner och syften, gemensamt för dessa är deras benämning i svensk lagstiftning som narkotika.¹¹⁵ Han poängterar att olika typer av preparat getts tyngre farlighetsprägel i lagstiftningen, detta utifrån preparatets egenskaper. I och med detta har tydliga missbrukarmönster framträtt där vissa narkotiska preparat är mer förekommande än andra.¹¹⁶ Sundelin är inne på samma spår som Lindgren. Han menar att det under 1960 och tidigt 1970-tal hägrade en romantiserad

---

¹¹³ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 81

¹¹⁴ Lindgren, 1993, s. 150–151

¹¹⁵ Lindgren, 1993, s. 144

¹¹⁶ Lindgren, 1993, s. 156–157

bild av narkotika i Sverige, främst i mindre samhällen och på landsbygden. Diskussionen om narkotika var enbart positiv när fördelarna med narkotikabruk lyftes upp och ställdes i relation till alkoholkonsumtion. Han menar att olika former av narkotika har brukats i olika situationer och samhällen. I storstäder har heroin troligtvis varit vanligare än övriga droger, i norra Sverige och på landsbygden har amfetamin, hasch och cannabis varit vanligare än heroin i regel.¹¹⁷

I Ljusdals kommun har ett dominerande missbrukarmönster framträtt. Under hela tidsperioden 1971–2000 var amfetamin klart mest förekommande, ungefär 60 procent av narkotikadomarna utgjordes av amfetamin. Cannabis var drogen som förövarna kom att bruka näst mest, knappt 30 procent av fallen härrörde bruk av cannabis. Lindgrens framställning om olika missbrukarmönster framträder därför tydligt i undersökningen. Hvitfeldt skriver att amfetamin, cannabis och narkotikaklassade läkemedel för icke medicinskt bruk är de droger som ökat mest de senaste åren och som därigenom brukas mest.¹¹⁸ Även hans forskning stämmer väl överens med det resultat som presenteras och gestaltas i tabell 2 i undersökningen.

Brukande av narkotika för kvinnor och män samt deras ålder

Under åren 1971–2000 kom majoriteten av de dömda narkotikaförbrytarna att representeras av män. Andelen män respektive kvinnor och deras medelålder gestaltas i diagram 2, därutöver sammanfattas statistiken om olika decennier i tabell 3. Diagram 2, samt tabell 3, avser undersökningsfrågan om hur många män respektive kvinnor som dömdes vid Ljusdals tingsrätt under tidsperioden om nästan 30 år samt vilken medelålder dessa hade. Andelen män och kvinnor som kom att lagföras ökade successivt årtionde för årtionde. Förbrytarnas medelålder under aktuell undersökningsperiod var ungefär densamma, statistiken skildrar att förbrytarna i medelålder var strax över 30 år gamla.

Lindgren skriver att bruket av marijuana och centralstimulantia hos ungdomar omtalades första gången i riksdagen år 1954. Detta var startskottet för den politiska agendan med yngre människors bruk av narkotika.¹¹⁹ Nyström och Guttormsson menar att unga människors bruk av narkotika har skiftat över tid. 1980-talet var ett positivt årtionde utifrån den aspekten, att andelen ungdomar som testade narkotika då hade sjunkit i jämförelse med föregående tioårsperiod. År 1990 förändrades det, andelen unga som brukade narkotika kom då att åtminstone fördubblas. Troligtvis kom narkotikakonsumtionen att öka då narkotika blev mer lättillgängligt och mer socialt accepterat bland unga och kriminella i samhället.¹²⁰ Statistiken hade troligtvis

---

¹¹⁷ Sundelin, 1987, s. 241–242

¹¹⁸ Hvitfeldt, 2017, s. 222

¹¹⁹ Lindgren, 1993, s. 143

¹²⁰ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 22–23

sett ännu högre ut om inte narkotikalagstiftningen och myndigheternas arbete mot narkotika kommit till stånd, menar Pauloff och Lindström.¹²¹ Unga människor och deras bruk av narkotikaklassade preparat har varit en socialpolitisk angelägenhet under många decennier. Skribenterna framställer ungdomarnas tendens till att bruka narkotika och hur det skiftat över tid. Statistiken har skiftat över tid, däremot verkar det stå klart att de preventiva insatser som samhället riktar mot narkotika ger utslag. Pauloff och Lindström menar att bruket av narkotika troligtvis sett ännu värre ut om inte myndigheter aktivt arbetat mot narkotikans fäste i samhället.

Lindgren diskuterar vidare narkotikaproblematiken hos män och kvinnor. Han skriver att Medicinstyrelsen år 1955 undersökte grövre narkomani i Sverige, då en förfrågan sändes till sjukhus och sinnessjukhus runt om i landet. Under året vårdades 147 personer, 91 av dessa var män och 56 var kvinnor. Enbart två av patienterna var under 21 år gamla, majoriteten var runt 30 år gamla.¹²² Uppgifterna som Lindgren hänvisar till från Medicinstyrelsens undersökning 1955 är intressant. Den skildrar att majoriteten av de som vårdades för narkomani var män, likaså att nästan alla 147 personer var över 21 år gamla. Enligt honom var majoriteten av narkomanerna runt 30 år gamla vilket stämmer väl överens med det resultat som presenteras i diagram 2 i denna undersökning. Dock skildrar våra undersökningar olika perspektiv, Medicinalstyrelsen undersökte enbart grövre narkomani i Sverige under år 1955. Däremot undersöker denna uppsats all brottslighet nämnd som narkotikabrottslighet utifrån domböckerna från Ljusdals tingsrätt år 1971–2000. Trots olika infallsvinklar skildrar resultatet detsamma, den generella narkotikabrottslingen var en man i 30-årsåldern i båda studierna.

Hvitfeldt menar att andelen kvinnor som brukar narkotika har skiftat. Siffrorna har däremot varit stabila och oförändrade sedan år 2000, statistiken visar att ungefär 13 procent av förbrytarna utgörs av kvinnor. Tidigare undersökningar från 1970 och 1990-tal pekar däremot åt annat håll, denna statistik framställer att kvinnor stod för omkring 23 procent av narkotikabrotten.¹²³ Nyström och Guttormsson framställer samma tes som Lindgren och Hvitfeldt. De menar att narkotika i störst utsträckning brukas av män och inte kvinnor. Vardagligt, och av mildare form, brukas narkotika främst hos män i åldern 20–25 år i Sverige vilket kan ses som en ungdomskultur. Grövre kriminalitet och konsumtion av narkotika återfinns däremot hos äldre män. Generellt är narkotikakonsumtionen som störst i storstadsområden och som lägst i glesbygdsområden och i norra Sverige. Det är dock en generalisering, regionala skillnader kan därför finnas på sina håll både kring missbrukarnas ålder samt konsumtionen av narkotika enligt Nyström

---

¹²¹ Pauloff & Lindström, 2000, s. 40

¹²² Lindgren, 1993, s. 150–151

¹²³ Hvitfeldt, 2017, s. 224

och Guttormsson. Åldersspannet likaså, i vissa områden och under vissa perioder av livet är det mer trendigt att bruka narkotika än på andra håll menar dom.¹²⁴ Även Nyström och Guttormsson poängterar att män i högre utsträckning än kvinnor brukar narkotika. Vilket, som tidigare påtalats, stämmer väl överens med resultatet som presenteras i denna undersökning. Under 1970-talet kom enbart män att lagföras vid Ljusdals tingsrätt för narkotikabrott, andelen var 15 stycken. Perioden om tio år därefter skildrar andra siffror. 1980-talet innebar att både män och kvinnor kom att lagföras vid tingsrätten. 35 män och 7 kvinnor kom att dömas för narkotikabrott. Tidsspannet 1990–2000 skildrar att andelen män och kvinnor kom att fördubblas, då kom totalt 74 män och 16 kvinnor att dömas. Det innebär att både andelen män och kvinnor som dömts hela tiden ökat. I procent skildrar det att 0 procent kvinnor lagfördes för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt mellan år 1971–1979. Under åren 1980–1989 kom knappt 17 procent av förbrytarna att representeras av kvinnor. Under 1990-talet hade andelen kvinnor ökat något, andelen uppgick då till 18 procent. Siffrorna stämmer därför, i grova slag, överens med de siffror Hvitfeldt presenterar.

Sundelin driver samma tes, han menar att narkotikaproblematiken i tidigt skede var isolerat till vissa utsatta grupper i samhället. En radikal förändring skedde under 1970-talet. Narkotika började då florerar bland tonåringar och äldre, pojkar och flickor samt män och kvinnor. De som brukar narkotika finns i flera skeenden, med andra ord är narkotika inte längre isolerat till några få individer och grupper i samhället även om förbrytarna i majoritet är män.¹²⁵ Åldersspannet har därmed vidgats rejält, allt från ungdomar till pensionärer brukar narkotika i dagens Sverige enligt Sundelin. Samhällets förändring mot ett narkotikafritt samhälle har resulterat i att kriminella grupper också förändrats med bruk av narkotika. Narkotika i Sverige och i olika samhällen styrs av olika hierarkier, allt är ett välfungerat och kontrollerat nätverk. Förgreningen har blivit mycket större och det fäste narkotika erhåller är starkt och bestående, åtminstone i snar framtid.¹²⁶ Framställningen som Sundelin presenterar stämmer även den väl överens med resultatet. Förbrytarna var, precis som tidigare konstaterats, i majoritet män. Medelåldern hos förbrytarna har skiftat stort mellan åren, detaljerad redovisning gällande medelålder återfinns i bilaga 8–10 sist i uppsatsen. Siffrorna som presenteras i bilagorna och som framarbetats genom domarna från Ljusdals tingsrätt 1971–2000 skildrar att den lägsta medelåldern för ett år hos förbrytarna var 24 år. Den högsta medelåldern var 58 år, åldersspannet har alltså varierat stort. Resonemanget från Sundelin vinner därför kraft i det resultat som uppsatsen presenterar.

---

¹²⁴ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 22–23

¹²⁵ Sundelin, 1987, s. 5–6

¹²⁶ Sundelin, 1987, s. 240–244

Individer som är 30 år eller äldre och som tidigare är straffade för narkotikabrott är den grupp av människor som återspeglar statistiken mest. Andelen personer om 30 år och äldre som begått upprepad narkotikabrottslighet har mer än fördubblats under 1990-talet. Därutöver har gärningsmän under 25 år som lagförts för narkotikabrott också ökat markant sedan början på 90-talet menar Pauloff och Lindström.¹²⁷ Hvitfeldt framhäver att den typiske generella narkotikabrottslingen är en man i yngre medelåldern, alltså mellan 30–40 år.¹²⁸ Åldern som Pauloff och Lindström poängterar stämmer mycket väl överens med resultatet som framträder i denna undersökning. För hela tidsperioden 1971–2000 var medelåldern hos förbrytarna 32 år. Medelåldern har skiftat något, under 1970-talet var medelåldern 31 år. Under 80-talet hade medelåldern sjunkit till 30 år. Medelåldern kom att höjas under 1990-talet då den var 34 år. Huruvida personerna som utgör statistiken i denna undersökning var första- respektive återfallsförbrytare är däremot okänt. Detta gör att resultatet även stämmer överens med det Hvitfeldt pläderar för gällande den typiske narkotikabrottslingen, en man i yngre medelåldern omkring 30–40 år.

Tingsrättens syn på brottets allvarlighetsgrad

Undersökningen har utgått från tingsrättens benämning av narkotikabrotten och därmed fastslagit dess allvarlighetsgrad. Domböckerna från Ljusdals tingsrätt mellan år 1971–2000 är de som speglar den statistik som återfinns i tabell 4, vilken påvisar antalet narkotikabrott av tre olika grader. Forskningen slår fast att narkotikabrott av normal grad var klart dominerande följt av ringa narkotikabrott.

Lindgren skriver att Sverige kom att ansluta sig till de första internationella konventionerna på narkotikaområdet. Detta ses som ett tydligt ansvarstagande från rikets sida i och med att Sverige tidigt kom att kriminalisera narkotika, åtminstone narkotikabrott av grövre typ.¹²⁹ Von Hofer skriver att synen på narkotika och dess allvarlighetsgrad skiftat över tid. Mot slutet av perioden 1916–1955 hade ringa narkotikabrott en särskild ställning i Sverige i jämförelse med narkotikabrott av andra grader. Under angiven period sågs ringa narkotikabrott/narkotikaförseelse inte direkt som kriminalitet utan som något samhällsligt fenomen. Han fortsätter argumentationen med att synen och samhällets acceptans av narkotika ständigt förändras. I och med detta ser narkotikastatistiken annorlunda ut mellan olika tidsperioder. Det behöver inte handla om att narkotikabruket blivit radikalt grövre utan snarare hur samhället och

---

¹²⁷ Pauloff & Lindström, 2000, s. 8–9

¹²⁸ Hvitfeldt, 2017, s. 211

¹²⁹ Lindgren, 1993, s. 143

myndigheter arbetat med att bekämpa narkotikan i samhället.¹³⁰ Narkotikan har ett långt förflutet i samhället. Mot slutet av 1960-talet började narkotikamissbruket att betraktas som ett allvarligt samhällsproblem i Sverige.¹³¹ Från 1970-talet har narkotikafrågan varit en av de största samhällsfrågorna. I början sågs narkotikaproblemet i första hand som ett socialpolitiskt problem. Allt eftersom narkotikan fått ett starkare fäste i samhället har politiken förändrats menar Pauloff och Lindström.¹³² Sundelin skildrar att narkotika blivit en av de största och mest kontroversiella politiska frågeställningarna. Partier ger löften och förslag som påstås leda till ett narkotikafritt Sverige. Trots aktivt arbete från rättsväsende och andra samhälleliga institutioner för att bromsa narkotikans etablering i samhället så ser framtiden dystert ut. Sundelin menar att narkotika är en stor del av den svenska vardagen och lär så förbli inom lång framtid.¹³³

Statistiken som framarbetats och som presenteras i tabell 4 i undersökningen kan eventuellt förklaras utifrån von Hofers tes. Den information som presenteras i domböckerna från Ljusdals tingsrätt under 1970-talet skildrar att enbart en person kom att lagföras för narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott under decenniet. Synen på narkotikabrott av mildare slag var förvisso förändrad, under 1950-talet sågs det snarare som ett samhällsproblem än kriminalitet. Perioden därefter skiftades synen till att narkotikabrott av lägre rang skulle ses som kriminalitet. Under 1980-talet kom 4 personer i Ljusdal att dömas för narkotikabrott av den lägsta skalan. Perioden därefter kom statistiken radikalt att höjas. Vid 1990-talet kom 28 personer att lagföras för narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott. Andelen lagförda har med tiden ökat. Politik och samhällets insatser mot narkotika kan vara orsaker som kan förklara de siffror som framträder i undersökningen. Kriminalstatistik skildrar att fler personer lagförs för narkotikabrott för varje år. I och med detta kan Sundelins framställning ses lönsam. Han menar att narkotika är en del av vardagen och kommer förbli det under lång tid. I dagsläget verkar det onekligen stämma med tanke på resultatet.

Undersökningen skildrar att narkotikabrott av normalgrad, i denna undersökning benämnt som narkotikabrott, varit den dominerande domen av narkotikabrott mellan år 1971–2000. Under 1970-talet kom 13 personer att lagföras för narkotikabrott av normalgrad. Perioden därefter, alltså 1980-talet, kom 37 personer att dömas för normalgradigt narkotikabrott. Under 1990-talet var det 59 personer som kom att dömas. Under de 29 år som undersökningen behandlar kom totalt 109 personer att dömas för narkotikabrott av normalgrad, totalt har 147 personer räknats

---

¹³⁰ Von Hofer, 2011, s. ix

¹³¹ Hvitfeldt, 2017, s. 212

¹³² Pauloff & Lindström, 2017, 212–214

¹³³ Sundelin, 1987, s. 5–6

in i statistiken. Det innebär att ungefär 74 procent av narkotikabrotten bedömdes som normalgradigt av tingsrätten. Sammanfattningsvis skildras samma resultat i denna undersökning, narkotikabrott av olika grader ökar ständigt vilket förkastar Lindgrens förhoppning om ett narkotikafritt samhälle.

Sammanfattning

Synen på narkotika har skiftat över tid, likaså dess sociala acceptans. I början, omkring 1950, brukades narkotika av asociala och kriminella kretsar. Med tiden har det förändrats, i dag under 2000-talets första decennium finns narkotika överallt i samhället och i alla olika former av befolkningsgrupper. Troligtvis blir bara en bråkdel av dem som brukar narkotika lagförda för brottet, detta då narkotikabrott är en form av spaningsbrott som sällan kommer myndigheter tillkänna. En kvalitativ och kvantitativ metod har tillämpats för att undersöka andelen narkotikabrott i Ljusdal under nästan trettio år. Källmaterialet som uppsatsen undersökt är de domar som Ljusdals tingsrätt dömt i under aktuell tidsperiod. Undersökningen skildrar att andelen som lagförts för narkotikabrott procentuellt ökat succesivt i landsbygdskommunen Ljusdal mellan år 1971–2000 på alla plan. Bland annat har alla grader av narkotikabrott blivit vanligare, fler män och kvinnor har kommit att lagföras och så vidare. Huruvida det bottnar i ökat polisingripande eller ökat bruk av narkotika är dock omdiskuterat. Troligtvis handlar det om en kombination av båda aspekterna, alltså både ökad konsumtion i och med ungdomskulturens sociala acceptans mot vissa drogtyper samt ökat ingripande från myndigheter.

I resultatet framkommer det att 147 personer kom att lagföras för narkotikabrott vid tingsrätten. Majoriteten av dem som kom att dömas var män, de utgör i statistiken drygt 80 procent. Medelåldern var relativt jämn under de decennier som undersöktes, strax över 30 år var medelåldern under tidsperioden som har undersökts. Amfetamin var den drog som i klar dominans kom att brukas mest, åtminstone utifrån de domar som tingsrätten utdömt. Strax över 60 procent, alltså tre av fem, kom att ställas inför rätta på grund av amfetaminbruk. Narkotikabrott av normalgrad, i denna undersökning samt i domarna benämnt som narkotikabrott, var den mest förekommande allvarlighetsgraden. Nästan tre av fyra, mer exakt 74 procent, kom att dömas för narkotikabrott av normalgrad.

Avslutningsvis står det klart att kriget mot narkotikans fäste och ett drogfritt Sverige långt ifrån vunnits. Myndigheter samarbetar nationellt och internationellt för att hämma narkotikaflödet mellan olika länder och samhällen. Vore det inte för narkotikalagstiftningen och arbete från myndigheternas sida mot narkotikans fäste, skulle narkotikastatistiken med största sannolikhet varit betydligt högre. Utan arbetet från myndigheternas sida skulle ingen kännedom om missbrukarmönster och statistik finnas. Det mesta tyder däremot på att narkotikan har blivit så etablerat i samhället att det kan ses som en vardag. Med andra ord är visionen och förhoppningen om ett narkotikafritt samhälle avlägset.

Källor och litteratur

Källmaterial

Domböcker från Ljusdals tingsrätt år 1971–2000, återfinns i arkivet hos Hudiksvalls tingsrätt.

Litteratur

Alvehus, Johan. *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber, 2013.

Bjurström, Erling. *Ungdomskultur – Stil och smak*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2005.

Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber, 2002.

Drugge, Ulf & Johansson, Mats (red.). *Historisk sociologi*. Lund: Studentlitteratur, 1997.

Ekbom, Thomas, Engström, Gunnar & Göransson, Birgitta. *Brott, straff och kriminalvård*. Stockholm: Natur och Kultur, 1999.

Ekbom, Thomas, Engström, Gunnar & Göransson, Birgitta. *Människan, brottet, följderna – kriminalitet och kriminalvård i Sverige*. Stockholm: Natur & Kultur, 2010.

Hvitfeldt, Thomas. Narkotikabrott. I *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*, Lisa Wallin (red.), 211–230. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 368. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2017.

Inger, Lars. *Svensk rättshistoria*. Stockholm: Liber, 2010.

Johnson, Björn, Richert, Torkel & Svensson, Bengt. *Alkohol- och narkotikaproblem*. Lund: Studentlitteratur, 2017.

Karlsson, Kenth. *EG Sverige Norge och Drogerna*. Torslanda: Förbundet Mot Droger, 1993.

Kjelstadli, Knut. *Det förflutna är inte vad det en gång var*. Lund: Studentlitteratur, 1998.

Lindgren, Sven-Åke. *Den hotfulla njutningen – Att etablera drogbruk som samhällsproblem 1890–1970*. Stehag: Symposion Graduale, 1993.

Lindqvist, Ann. *Ortsanalys Ljusdal*. Rapport/Ljusdals kommun: 66. Ljusdal: Ljusdals kommun, 2006.

Linton, Magnus. *Knark – En svensk historia*. Stockholm: Bokförlaget Atlas AB, 2015.

Lövheim, Mia. *Sökare i Cyberspace*. Stockholm: Verbum Förlag AB, 2007.

Magne Holme, Idar & Krohn Solvang, Bernt. *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur, 1997.

Nyström, Siri & Guttormsson, Ulf (red.). *Drogutvecklingen i Sverige 2010*. Rapport/Centrala förbundet för alkohol- och narkotikaupplysningar 2010: 304. Stockholm: Centrala förbundet för alkohol- och narkotikaupplysningar, 2010.

Pauloff, Anna & Lindström, Peter. Kriminaliseringen av narkotikabruk – En utvärdering av rättsväsendets insatser. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 47. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2000.

Sundelin, Anders. *När knarket kom till stan*. Stockholm: Ordfronts förlag, 1987.

Sundin, Jan. *För Gud, staten och folket*. Stockholm: Institutet för rättshistorisk forskning, 1992.

Svedin, Glenn. *En ohyra på samhällskroppen: kriminalitet, kontroll och modernisering i Sverige och Sundsvallsdistriktet under 1800- och det tidiga 1900-talet*. Höör: Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2015.

Von Hofer, Hanns. *Brott och straff i Sverige – Historisk kriminalstatistik 1750–2010. Diagram tabeller och kommentarer*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen, 2011.

Wallén, Per-Edwin. *Svensk straffrätts historia: Några huvudlinjer D. 2*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB, 1973.

Wallin, Lisa. Introduktion till brottsutvecklingen i Sverige. I *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*, Lisa Wallin (red.), 8–27. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 368. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2017.

Westerlund, Olle & Frenzel, Anna. Ungdomsbrottsligheten i Sverige. I *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*, Lisa Wallin (red.), 283–308. Rapport/Brottsförebyggande rådet: 368. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2017.

Wrangsjö, Björn. Kliniska synpunkter på identitetsutvecklingen. I *Ungdomar och identitet*, Ann Frisé & Philip Hwang (red.), 126–148. Stockholm: Natur och Kultur, 2006.

Elektroniskt material

Digitala Vetenskapliga Arkivet, *DiVA-Portal*.

<http://www.diva-portal.org/smash/search.jsf?dswid=2562> (Hämtad 2019-10-08)

Kvalitativ metod, *Nationalencyklopedin*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/C3%A5ng/kvalitativ-metod> (Hämtad 2020-01-16)

Municipalsamhälle, *Nationalencyklopedin*.

www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/municipalsamhälle (Hämtad 2019-10-07)

Salmi & Partners AB. *Straffskalor vid narkotikabrott*. 2017.

www.narkotikabrott.nu/straffskalor-vid-narkotikabrott (Hämtad 2019-10-08)

SFS 2000:697. *Förordning om ändring i förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor*. <http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/00/000697.PDF> (Hämtad 2019-10-06)

SOU 1969:52. Narkomanvårdskommittén. *Narkotikaproblemet*.

<https://weburn.kb.se/sou/267/urn-nbn-se-kb-digark-2666304.pdf> (Hämtad 2019-11-01)

Motboken, *Systembolagets historia*.

<http://www.systembolagethistoria.se/teman/ursprunget/aren-med-den-omstridda-motboken/>
(Hämtad 2019-11-03)

Statistikmyndigheten SCB. Statistikdatabasen – *Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968–2018*. 2019.

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkningNy/ (Hämtad 2019-11-01)

Önefors, Elsa Trolle. *Domsagohistorik – Ljusdals tingsrätt*. 2000.

www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/show/bilaga/showDokument.raa;jsessionid=7E4DCB23D2C8F77ADCAC98BBE498F8AE?dokumentId=21000001428498&thumbnail=false

(Hämtad 2019-10-05)

Bilagor

Bilaga 1. Några viktiga narkotikapolitiska händelser och beslut presenteras kortfattat nedan i en kronologisk ordning, med tonvikt på lagstiftning samt en beskrivning av de mest aktuella händelserna. Syftet är att öka förståelse och kunskap om Sveriges politiska narkotikafråga.¹³⁴ Historisk översikt över narkotikapolitikens utveckling från början på 1920-talet fram till år 2017.

- 1923.** Narkotikakungörelsen införs, Sveriges första enhetliga lagstiftning på narkotikaområdet. Lagstiftningen reglerade in- och utförsel, tillverkning, försäljning och saluhållande av narkotiska ämnen. Bland annat heroin, kokain, morfin och opium, påföljden för brott var böter.
- 1930.** Narkotikakungörelsen ändras, kokablod, cannabis och ytterligare opiumderivat inkluderas i lagstiftningen, dessutom kriminaliserades innehav av dessa.
- 1933.** Strängare straff för narkotikabrott inrättades, bland annat kom fängelse att ingå i straffskalan. Läkare som förskrev för stora mängder narkotikaklassade preparat kunde nu straffas för detta.
- 1958.** Narkotikakungörelsen reviderades på nytt, straff skärptes till lägst 25 dagsböter och fängelse i höst sex månader. Förändringen på straffskalan innebar att polis fick möjlighet att tillgripa tvångsmedel så som kroppsvisitation och husrannsakan.
- 1964.** Narkotikaförordningen från 1962 trädde i kraft.
- 1967.** Lagen om omhändertagande baserat på narkotikaanvändning trädde i kraft. Det innebar att lagen medgav att narkotikamissbrukare kunde, i vissa fall, tvångsomhändertas för vård. Lagen om slutna psykiatrisk vård (LSPV) och barnavårdslagen (BVL) kom därigenom att instiftas.
- 1968.** Narkotikastrafflagen infördes i Sverige, den omfattade tillverkning, saluhållande, överlåtelse och innehav av narkotika. Åtal kunde underlåtas om individen enbart haft en ringa mängd narkotika i syfte för eget bruk.
- 1969.** Straffskalan för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling gällande narkotika kom att höjas, det innebar att fängelse höjdes som straff i lägst ett år och som högst sex år.
- 1971.** Utvidgning av möjlighet till åtalsunderlåtelse för narkotikabrott.
- 1972.** Möjlighet till åtalsunderlåtelse utökades återigen, maxstraff för grov narkotika-smuggling och grovt narkotikabrott höjdes till tio års fängelse.

---

¹³⁴ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 82

- 1980.** Praxis för åtalsunderlåtelse skärptes då den som tidigare gällt ansågs försvåra möjligheter att komma till rätta med detaljhandeln av narkotika.
- 1981.** Lägsta straffet för grovt narkotikabrott höjdes från ett till två års fängelse, maxstraffet för narkotikabrott höjdes i samband med detta från två till tre års fängelse. Motsvarande ändringar infördes även i varusmuggningslagen gällande narkotika.
- 1982.** En ny socialtjänstlag trädde i kraft, två lagar gällande tvångsvård av personer med missbrukarproblem inom ramen för socialtjänstlagen inrättades. Lagen om vård av missbrukare (LVM) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) instiftades.
- 1985.** Böter utgick från straffskalan för narkotikabrott, motsvarande ändring gjordes även i varusmuggningslagen. Beteckningen narkotikaförseelse ersattes med ringa narkotikabrott, i samband med detta höjdes straffet för ringa narkotikabrott till fängelse i högst sex månader.
- 1988.** Narkotikabruk kriminaliserades med böter i straffskalan. Narkotikakommissionen tillsattes.
- 1989.** Den maximala vårdtiden för lagen om vård av missbrukare (LVM) höjdes från två till sex månaders tvångsvård.
- 1993.** Fängelse i maximalt sex månader infördes som straff för eget bruk av narkotika, detta gav polisen rätt att ta urin- och blodprov från personer vid misstanke om bruk.
- 1999.** Lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor trädde i kraft, lag om ändring vid narkotikastrafflagen instiftades med innebörden att begreppet *starkt vanebildande* ersattes med *beroendeframkallande* samtidigt som termen *eller euforiserande effekter* också infördes i lagen. Nollgräns för narkotika i vägtrafiken inrättades också, med undantag för de narkotikaklassade preparat som används enligt läkares förskrivning och ordination.
- 2001.** Kommissionen gällande narkotika, som inrättades 1998, överlämnade dokumentation om bland annat balansen mellan förebyggande insatser, vård och kontrollåtgärder, kommissionen fann att balansen rubbats under 1990-talet till förmån för kontrollåtgärderna.
- 2002.** En nationell handlingsplan mot narkotika antogs, samtidigt tillsattes en nationell narkotikasamordnare *Mobilisering mot narkotika* för att genomföra handlingsplanen.
- 2005.** Socialstyrelsens nya föreskrifter om läkemedelsassisterad underhållsbehandling med opiatberoende trädde i kraft, denna föreskrift förenklade regelverket för metadonbe-

handling under läkares ordination. Regelverk gällande förskrivning av narkotikaklassade preparat stramades åt, framför allt för det nya preparatet Subutex. Ändringar för att stärka rättssäkerheten och öka kvalitén i LVM-vården inrättades också. Regeringen la en ny alkohol- och narkotikabehandlingsplan för perioden 2006–2010, det huvudsakliga målet om ett narkotikafritt samhälle kvarstod. Dessutom kvarstod de tre delmålen att minska nyrekrytering till narkotikabrottslighet, att förmå personer med missbrukarproblem att upphöra med sitt missbruk samt att minska narkotikatillgången i Sverige.

2006. Riksdagen beslutade att låta Sveriges landsting bedriva sprututbytesprogram, detta i syfte att förebygga spridning av blodburna infektioner genom narkotikabruk.

2008. Regeringskansliet skapade en särskild samordningsfunktion, ANDT-sekretariatet, för att samordna alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitik.

2010. Narkotikaplanen som antogs av Riksdagen 2006–2010 följdes upp och utvärderades av Statens hälsoinstitution, de fastslog att målet om ett narkotikafritt samhälle har gått åt fel håll och att narkotika blivit än mer förekommande än tidigare.¹³⁵

2016. Narkotikastrafflagen utökades med brottet synnerligen grovt narkotikabrott samt utöka straffet för narkotikasmuggling.¹³⁶

Bilaga 2. Bilagan avser att tydligt redogöra för antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar som föll vid Ljusdals tingsrätt under åren 1971–1979. Avslutningsvis sammanfattas informationen om tio år i en summa om antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar totalt.

Antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar vid Ljusdals tingsrätt år 1971–1979

Årtal	Antal domar	Varav narkotikarelaterade
1971	139	0
1972	110	0
1973	123	4
1974	116	0
1975	110	1
1976	105	0
1977	113	6
1978	141	3
1979	107	1
Totalt	1064	15

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–1979

¹³⁵ Nyström & Guttormsson, 2010, s. 82–84

¹³⁶ Hvitfeldt, 2017, s. 229

Som bilaga 2 ovan skildrar, med siffror hämtade från domböcker från Ljusdals tingsrätt, så dömde tingsrätten i totalt 1064 ärenden under perioden 1971–1979. Av dessa 1064 ärenden var 15 ärenden direkt kopplad till narkotikabrottslighet. Samma statistik omgjord i procentenheter menar att drygt 1 procent av ärendena vid Ljusdals tingsrätt under 1970-talet var direkt kopplad till brottslighet med narkotika som benämning.

Bilaga 3. Bilagan avser att tydligt redogöra för antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar som föll vid Ljusdals tingsrätt under åren 1980–1989. Avslutningsvis sammanfattas informationen om tio år i en summa om antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar totalt.

Antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar vid Ljusdals tingsrätt år 1980–1989

Årtal	Antal domar	Varav narkotikarelaterade
1980	104	2
1981	93	1
1982	125	0
1983	141	1
1984	152	2
1985	118	9
1986	120	12
1987	119	12
1988	126	0
1989	136	3
Totalt	1234	42

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1980–1989

Bilaga 3 skildrar att Ljusdals tingsrätt dömde i 1234 antal ärenden under perioden 1980–1989. Av dessa 1234 ärenden var 42 stycken relaterad till narkotikabrottslighet som huvudkategori. Statistiken omgjord till procent skildrar att drygt 3 procent av ärendena vid Ljusdals tingsrätt handlade om narkotikabrottslighet under 1980-talet.

Bilaga 4. Bilagan avser att tydligt redogöra för antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar som föll vid Ljusdals tingsrätt under åren 1990–2000. Avslutningsvis sammanfattas informationen om tio år i en summa om antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar totalt.

Antalet domar samt antalet narkotikarelaterade domar vid Ljusdals tingsrätt år 1990–2000

Årtal	Antal domar	Varav narkotikarelaterade
1990	138	2
1991	139	5
1992	152	4
1993	142	20
1994	106	15
1995	115	9
1996	89	11
1997	86	1
1998	94	6
1999	81	4
2000	78	13
Totalt	1220	90

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1990–2000

Uppställningen ovan, bilaga 4, påvisar att tingsrätten i Ljusdal under perioden 1990–2000 dömde i 1220 ärenden totalt. Av dessa 1220 handlade totalt 90 om narkotika som huvudkategori. Samma siffror omgjord till procentenheter skildrar att lite mer än 7 procent av domarna som tingsrätten dömde i baserades på narkotikabrottslighet som huvudbrottslighet.

Bilaga 5. Bilagan skildrar gärningspersonernas olika narkotikabrott utdömda vid Ljusdals tingsrätt under år 1971–1979. För varje enskilt år presenteras antalet förbrytare som brukat olika narkotikaklassade preparat. Avslutningsvis sammanfattas informationen om tio år i en summa som skildrar totalmängden substanser som gärningsmännen brukat.

Gärningspersonernas narkotikabrottslighet utdömd vid Ljusdals tingsrätt år 1971–1979

Narkotika	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Totalt
Amfetamin	0	0	0	0	0	0	6	2	0	8
Cannabis	0	0	4	0	0	0	1	1	1	7
Fenylättiksyra	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Gracidin	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Hasch	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Substans/[domar]	0[0]	0[0]	4[4]	0[0]	1[1]	0[0]	9[6]	3[3]	1[1]	18[15]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–1979

Utifrån den statistik som presenteras i bilaga 5 kom 15 gärningsmän att dömas under perioden 1971–1979 för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt, vilket presenteras inom hakparentes ovan. Gärningsmännen om totalt 15 personer kom att bruka 18 olika narkotiska substanser. Amfetamin var den substans som var mest förekommande under decenniet tätt följt av cannabis. Amfetamin som drog stod för drygt 44 procent av de domar tingsrätten fällde under tidsperioden till följd av narkotikabruk. Knappt 40 procent av de dömda gärningsmännen brukade cannabis. Fenylättiksyra, gradicin och hasch stod för knappt 6 procent av ärendena vardera.

Bilaga 6. Bilagan skildrar gärningspersonernas olika narkotikabrott utdömda vid Ljusdals tingsrätt under år 1980–1989. För varje enskilt år presenteras antalet förbrytare som brukat olika narkotikaklassade preparat. Avslutningsvis sammanfattas informationen om tio år i en summa som skildrar totalmängden substanser som gärningsmännen brukat.

Gärningspersonernas narkotikabrottslighet utdömd vid Ljusdals tingsrätt år 1980–1989

Narkotika	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Totalt
Amfetamin	0	1	0	0	0	1	12	9	0	3	26
Cannabis	0	0	0	1	2	9	1	6	0	1	20
Cannabisplantor	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Heroin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Substans/[domar]	2[2]	1[1]	0[0]	1[1]	2[2]	10[9]	13[12]	15[12]	0[0]	5[3]	49[42]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1980–1989

Bilaga 6 skildrar att 42 personer kom att dömas under 1980-talet vid Ljusdals tingsrätt till följd av narkotikabrott, siffran återfinns inom hakparentes. Gärningspersonerna om 42 stycken hade totalt brukat 49 narkotiska substanser enligt information hämtad från respektive tingsrättsdom. Statistiken påminner om den under 1970-talet, amfetamin var mest förekommande följt av cannabis. Amfetamin som narkotikabrott stod för ungefär 53 procent av de fallen, följt av cannabis som utgjorde knappt 41 procent av domarna. Odling av cannabisplantor stod för drygt 4 procent av fallen, heroin utgör 2 procent av domarna.

Bilaga 7. Bilagan skildrar gärningspersonernas olika narkotikabrott utdömda vid Ljusdals tingsrätt under år 1990–2000. För varje enskilt år presenteras antalet förbrytare som brukat olika narkotikaklassade preparat. Avslutningsvis sammanfattas informationen om tio år i en summa som skildrar totalmängden substanser som gärningsmännen brukat.

Gärningspersonernas narkotikabrottslighet utdömd vid Ljusdals tingsrätt år 1990–2000

Narkotika	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Totalt
Amfetamin	1	5	4	20	11	8	10	1	6	3	5	74
Cannabis	1	0	0	4	6	1	1	1	0	2	8	24
Hasch	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Heroin	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Iktorivil	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2
Imovane	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Marijuana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Sobril	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Stesolid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Substans/[domar]	2[2]	5[5]	6[4]	24[20]	18[15]	9[9]	12[11]	3[1]	6[6]	5[4]	18[13]	108[90]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1990–2000

Informationen som återfinns i bilaga 7 och inom hakparentes skildrar att 90 personer kom att dömas för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt under perioden 1990–2000. Förbrytarna nyttjade 108 narkotiska substanser tillsammans, klart mest förekommande var amfetamin. Under 1990-talet stod amfetamin för knappt 69 procent av statistiken. Cannabis var näst förekommande och utgör ungefär 22 procent av siffrorna. Hasch, iktorivil och marijuana stod vardera för knappt 2 procent av statistiken. Heroin, imovane, sobril och stesolid utgör ungefär 1 procent av statistiken vardera.

Bilaga 8. Bilagan påvisar andelen män respektive kvinnor som kom att lagföras för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt mellan år 1971–1979. Andelen kvinnor presenteras även omgjord till procent inom parentes efter antalet kvinnor. Inom hakparentes i kolumnen som sammanfattar antalet gärningspersoner totalt presenteras gärningspersonernas medelålder.

Ljusdals tingsrätt lagförda män och kvinnor samt deras medelålder för narkotikabrottslighet år 1971–1979

Årtal	Män	Kvinnor	Totalt
1971	0	0(0%)	0[0]
1972	0	0(0%)	0[0]
1973	4	0(0%)	4[24]
1974	0	0(0%)	0[0]
1975	1	0(0%)	1[39]
1976	0	0(0%)	0[0]
1977	6	0(0%)	6[33]
1978	3	0(0%)	3[30]
1979	1	0(0%)	1[27]
Totalt	15	0(0%)	15[31]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–1979

Bilaga 8 skildrar att enbart män blev lagförda för narkotikabrottslighet vid Ljusdals tingsrätt år 1971–1979. Totalt 15 män, vilka utgör 100 procent då inga kvinnor blev lagförda för narkotikabrottslighet, kom att dömas under aktuell undersökningsperiod. Medelåldern på männen som dömdes vid tingsrätten i Ljusdal under 1970-talet var 31 år gamla.

Bilaga 9. Bilagan påvisar andelen män respektive kvinnor som kom att lagföras för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt mellan år 1980–1989. Andelen kvinnor presenteras även omgjord till procent inom parentes efter antalet kvinnor. Inom hakparentes i kolumnen som sammanfattar antalet gärningspersoner totalt presenteras gärningspersonernas medelålder.

Ljusdals tingsrätt lagförda män och kvinnor samt deras medelålder för narkotikabrottslighet år 1980–1989

Årtal	Män	Kvinnor	Totalt
1980	2	0(0%)	2[25]
1981	1	0(0%)	1[26]
1982	0	0(0%)	0[0]
1983	1	0(0%)	1[31]
1984	2	0(0%)	2[24]
1985	7	2(22%)	9[26]
1986	9	3(25%)	12[35]
1987	10	2(17%)	12[32]
1988	0	0(0%)	0[0]
1989	3	0(0%)	3[41]
Totalt	35	7(17%)	42[30]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1980–1989

Utifrån statistiken som presenteras i bilaga 9 står det klart att 35 män och 7 kvinnor blev lagförda vid Ljusdals tingsrätt för narkotikabrott under 1980-talet. Det innebär att kvinnor utgör statistiken med knappt 17 procent och män stod för omkring 83 procent, vilket gestaltas inom parentes. Medelåldern för förbrytarna under 1980-talet var 30 år, siffran presenteras ovan inom hakparentes intill antalet förbrytare som totalt dömdes.

Bilaga 10. Bilagan påvisar andelen män respektive kvinnor som kom att lagföras för narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt mellan år 1990–2000. Andelen kvinnor presenteras även omgjord till procent inom parentes efter antalet kvinnor. Inom hakparentes i kolumnen som sammanfattar antalet gärningspersoner totalt presenteras gärningspersonernas medelålder.

Ljusdals tingsrätt lagförda män och kvinnor samt deras medelålder för narkotikabrottslighet år 1990–2000

Årtal	Män	Kvinnor	Totalt
1990	2	0(0%)	2[32]
1991	5	0(0%)	5[27]
1992	4	0(0%)	4[22]
1993	14	6(30%)	20[35]
1994	10	5(33%)	15[36]
1995	9	0(0%)	9[33]
1996	8	3(27%)	11[34]
1997	1	0(0%)	1[24]
1998	4	2(33%)	6[58]
1999	4	0(0%)	4[44]
2000	13	0(0%)	13[32]
Totalt	74	16(18%)	90[34]

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1990–2000

Bilaga 10 som utgör statistik för år 1990–2000 skildrar att totalt 90 personer ställdes inför rätta och dömdes gällande narkotikabrott vid Ljusdals tingsrätt. Av dessa 90 individer var 74 män och 16 kvinnor. Omgjort till procent skildrar det att männen utgjorde drygt 82 procent av de lagförda för brotten. Kvinnorna stod emellertid för knappt 18 procent av de narkotikabrott som tingsrätten lyfte och dömde i under aktuell undersökningsperiod. Under 1990-talet var medelåldern för förbrytarna i Ljusdals kommun 34 år.

Bilaga 11. Bilagan skildrar antalet gärningsmän som döms för narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, narkotikabrott av normalgrad respektive grovt narkotikabrott. Siffrorna avser dömda domar vid Ljusdals tingsrätt under perioden 1971–1979. Längst till höger i bilagan skildras den totala mängd förbrytare som dömts under decenniet.

Ljusdals tingsrätts benämning av det utförda narkotikabrottet år 1971–1979

Årtal	Narkotikaförseelse Ringa narkotikabrott	Narkotikabrott	Grovt narkoti- kabrott	Totalt
1971	0	0	0	0
1972	0	0	0	0
1973	0	4	0	4
1974	0	0	0	0
1975	0	1	0	1
1976	0	0	0	0
1977	1	4	1	6
1978	0	3	0	3
1979	0	1	0	1
Totalt	1	13	1	15

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1971–1979

Utifrån ovannämnd statistik i bilaga 11 står det klart att tingsrätten i Ljusdal dömde i 15 fall av narkotikabrottslighet som huvudmål under tidsperioden 1971–1979. 1 av 15 ärenden bedömdes som narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott vilket motsvarar knappt 7 procent av ärendena under 1970-talet. Samma statistik återfinns för grovt narkotikabrott vilket även utgjorde 1 av 15 ärenden, alltså knappt 7 procent av fallen. 13 av 15 tingsrättsärenden gällande narkotikabrottslighet bedömdes som narkotikabrott, alltså normalgradigt. Siffran omgjord till procentenheter motsvarar i detta fall drygt 86 procent.

Bilaga 12. Bilagan skildrar antalet gärningsmän som döms för narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, narkotikabrott av normalgrad respektive grovt narkotikabrott. Siffrorna avser dömda domar vid Ljusdals tingsrätt under perioden 1980–1989. Längst till höger i bilagan skildras den totala mängd förbrytare som dömts under decenniet.

Ljusdals tingsrätts benämning av det utförda narkotikabrottet år 1980–1989

Årtal	Narkotikaförseelse Ringa narkotikabrott	Narkotikabrott	Grovt narkoti- kabrott	Totalt
1980	0	2	0	2
1981	1	0	0	1
1982	0	0	0	0
1983	1	0	0	1
1984	0	2	0	2
1985	1	8	0	9
1986	0	11	1	12
1987	0	12	0	12
1988	0	0	0	0
1989	1	2	0	3
Totalt	4	37	1	42

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1980–1989

I bilaga 12 skildras det att Ljusdals tingsrätt dömde i 42 narkotikarelaterade ärenden under 1980-talet. 4 av 42 fall benämns i domböckerna som narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott vilket innebär knappt 10 procent av fallen. 37 av 42 är normalgradigt narkotikabrott, de som enbart benämns som narkotikabrott i statistiken. Narkotikabrott utgjorde 88 procent av de narkotikadomar som Ljusdals tingsrätt dömde i under perioden 1980–1989. I informationen framkommer det att 1 brott bedöms som grovt narkotikabrott vilket motsvarar lite drygt 2 procent under tidsperioden.

Bilaga 13. Bilagan skildrar antalet gärningsmän som döms för narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott, narkotikabrott av normalgrad respektive grovt narkotikabrott. Siffrorna avser dömda domar vid Ljusdals tingsrätt under perioden 1990–2000. Längst till höger i bilagan skildras den totala mängd förbrytare som dömts under decenniet.

Ljusdals tingsrätts benämning av det utförda narkotikabrottet år 1990–2000

Årtal	Narkotikaförseelse Ringa narkotikabrott	Narkotikabrott	Grovt narkoti- kabrott	Totalt
1990	0	2	0	2
1991	1	4	0	5
1992	4	0	0	4
1993	5	14	1	20
1994	5	10	0	15
1995	3	6	0	9
1996	0	9	2	11
1997	0	1	0	1
1998	0	6	0	6
1999	2	2	0	4
2000	8	5	0	13
Totalt	28	59	3	90

Källa: Ljusdals tingsrätt – domar år 1990–2000

Bilaga 13 skildrar att 90 domar föll vid Ljusdals tingsrätt år 1990–2000 som härrör narkotikabrott. Av dessa 90 bedömdes 28 som narkotikaförseelse/ringa narkotikabrott vilket motsvarar 31 procent. 59 av 90 var narkotikabrott, av normal grad, vilket motsvarar knappt 66 procent. Av de totala 90 fallen bedömdes 3 som grovt narkotikabrott vilket motsvarar lite mer än 3 procent under 1990-talet.